

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАДИМА ГЕТЬМАНА
Факультет фінансів

Кафедра фінансів імені Віктора Федосова

ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНА ПРОГРАМА	«Митна справа»
ГАЛУЗЬ ЗНАНЬ	07 «Управління та адміністрування»
СПЕЦІАЛЬНІСТЬ	072 «Фінанси, банківська справа та страхування»

Форма навчання: очна(денна)

КВАЛІФІКАЦІЙНА БАКАЛАВРСЬКА РОБОТА

на тему «Забезпечення митної безпеки України в умовах глобалізації:
виклики та перспективи »

здобувача Гаврилюк Дар'ї Володимирівни

Науковий керівник: к.е.н., доцент кафедри
фінансів імені В. Федосова Бороденко Т.М.

**Робота допущена до захисту перед екзаменаційною комісією
з атестації здобувачів вищої освіти (ЕК)**

Завідувач кафедри: д. е. н., професор,
Буряченко А. Є.

Київ 2025

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1.ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ МИТНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ	6
1.1 Визначення сутності митної безпеки.....	6
1.2 Роль митної служби у забезпеченні митної безпеки	9
1.3 Нормативно-правове регулювання митної безпеки в Україні	14
РОЗДІЛ 2.АНАЛІЗ СТАНУ МИТНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ	18
2.1 Індикатори ефективності митної безпеки	18
2.2 Управління ризиками митної безпеки України в умовах глобалізації	25
РОЗДІЛ 3.ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ МИТНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ.....	34
3.1 Зарубіжний досвід у забезпеченні митної безпеки.....	34
3.2 Проблеми забезпечення митної безпеки в Україні.....	44
3.3 Пріоритетні напрями розвитку митної безпеки України	48
ВИСНОВОК.....	53
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	57

ВСТУП

Актуальність теми. Зумовлюється зростаючим рівнем загроз у сфері міжнародної торгівлі, транснаціональної злочинності, посиленням гібридних викликів, а також необхідністю адаптації митної системи України до стандартів Європейського Союзу. Незважаючи на певні позитивні зрушення, що відбулися у митній сфері за останні роки, залишаються невирішеними проблеми ефективного управління ризиками, модернізації інфраструктури, підвищення професійного рівня кадрів митної служби та забезпечення прозорості її діяльності. У цьому контексті актуальним є дослідження сучасного стану митної безпеки України, виявлення основних проблем і пошук шляхів їх вирішення з урахуванням кращого міжнародного досвіду.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У науковій літературі питання митної безпеки розглядалися у працях таких авторів, як О.В. Мельник, А.І. Гудзь, В.І. Назаренко, О.М. Шевчук, які досліджували роль митної служби в забезпеченні економічної безпеки держави, розвиток системи управління ризиками, удосконалення нормативно-правової бази митної справи. Зокрема, Мельник О.В. акцентував увагу на функціональній ролі митниці в системі національної безпеки, тоді як Шевчук О.М. розглядав міжнародні аспекти митної співпраці. Водночас більшість праць не дають повної відповіді на питання адаптації української митної системи до умов глобалізації, особливо в контексті гібридної війни та економічного тиску. Це свідчить про наявність прогалин у теоретичному й прикладному аспектах дослідження проблем митної безпеки, що й зумовлює необхідність проведення комплексного аналізу з урахуванням сучасних викликів.

Мета і завдання дослідження. Полягає в розробленні теоретико-методичних і практичних підходів до вдосконалення системи митної безпеки України в умовах глобалізації.

Для досягнення мети роботи необхідно виконати такі завдання:

- розкрити сутність митної безпеки як складової національної безпеки України;

- визначити основні функції митної служби в контексті забезпечення митної безпеки;
- проаналізувати нормативно-правову базу у сфері митної безпеки;
- оцінити сучасний стан митної безпеки України та основні показники її ефективності;
- дослідити ризики, пов'язані з глобалізаційними процесами та їх вплив на митну безпеку;
- вивчити міжнародний досвід у сфері митного контролю та адаптації національної політики;
- сформулювати пропозиції щодо підвищення ефективності системи митної безпеки України.

Об'єкт дослідження. Митна безпека як складова частина системи національної безпеки України.

Предмет дослідження. Механізми та інструменти забезпечення митної безпеки України в умовах глобалізації, а також проблеми та перспективи їх удосконалення.

Методи дослідження. Аналітичний метод — для вивчення стану митної безпеки та ефективності дій митної служби; системний підхід — для комплексного розгляду взаємозв'язків між елементами митної системи; порівняльний аналіз — для дослідження зарубіжного досвіду; метод узагальнення — для формування висновків та практичних рекомендацій; статистичний метод — для аналізу динаміки митних показників.

Теоретична, методична та практична значущість отриманих результатів. Полягає в поглибленні наукових уявлень про природу митної безпеки та її трансформацію під впливом глобалізаційних чинників. Практичне значення полягає у розробці конкретних рекомендацій щодо вдосконалення механізмів державного регулювання, які можуть бути використані у діяльності митних органів, Міністерства фінансів, а також у процесі реформування митної політики України в контексті євроінтеграції.

Інформаційна база дослідження. Наукові праці вітчизняних та зарубіжних авторів, офіційні документи Державної митної служби України, статистичні дані Держстату, звіти Світового банку, Міжнародного валютного фонду, Єврокомісії, а також публікації в галузевих аналітичних звітах і періодичних виданнях.

Апробація матеріалів кваліфікаційної бакалаврської роботи. Матеріали кваліфікаційної роботи апробовані на Міжнародній науково-практичній конференції «Фінансові інструменти та стратегії післявоєнного відродження України», 15 травня 2025 року, (м.Бремен-м.Київ). Опубліковано тези на тему «Особливості митного оформлення транспортних засобів при перетині кордону України у період воєнного стану».

Структура. Кваліфікаційна бакалаврська робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ МИТНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

1.1 Визначення сутності митної безпеки

Сьогодні рівень розвитку національної економіки частково визначається рівнем економічної безпеки країни, важливою складовою якої є митна безпека. Це обумовлено тим, що митні правовідносини охоплюють не лише економічні аспекти, а й політичні, науково-технологічні, безпекові сфери, включаючи захист державного кордону [31].

Згідно зі статтею 6 Митного кодексу України, митна безпека розуміється як стан, при якому митні інтереси України є належним чином захищеними [10].

Митна безпека, на думку Тертичної А.С. та Найденко О.Є., — це стан захищеності економічних інтересів держави, який забезпечує переміщення через митний кордон України товарів та транспортних засобів, здійснення митного контролю, застосування митних процедур, протидію митним правопорушенням і виконання інших завдань, покладених на митні органи [26].

Ільченко О.В. та Каріх І.В. визначають митну безпеку як складову національної безпеки, що являє собою стан захищеності митних інтересів, досягнутий у результаті здійснення державної митної справи митними органами, з метою захисту економічних інтересів країни, протидії внутрішнім і зовнішнім загрозам у сфері зовнішньоекономічної діяльності, а також забезпечення надійності та ефективності митної системи через впровадження регуляторних, організаційних та економічних механізмів [5, с.35].

Осіпчук Д. С. визначає митну безпеку як стан захищеності митних інтересів України, які відображають національні інтереси держави, забезпечення та реалізація яких здійснюється через митну справу, а також як важливу складову економічної та національної безпеки, що спрямована на ефективний контроль за

зовнішньоекономічною діяльністю, протидію контрабанді, забезпечення повноти митних надходжень і захист внутрішнього ринку, особливо в умовах воєнного стану [39].

Левко М.М. трактує митну безпеку як стан захищеності митних інтересів держави, суб'єктів господарювання та міжнародної спільноти, за якого забезпечується стабільний розвиток і своєчасне виявлення, попередження та усунення як наявних, так і потенційних загроз національним інтересам у митній сфері та суміжних сферах державного управління, при цьому ключову роль у нейтралізації таких загроз відіграють митні органи [9, с.17].

Дорофєєва Л.М. розглядає митну безпеку як ключовий елемент економічної та національної безпеки, який полягає у забезпеченні ефективної протидії контрабанді та незаконному переміщенню товарів, захисті економічних інтересів держави шляхом розширення повноважень митних органів, включаючи оперативно-розшукову діяльність та досудове розслідування. Це, на її думку, дозволяє створити дієвий інституційний механізм боротьби з митними правопорушеннями та значно посилити як фіскальну, так і правоохоронну функції митниці [3].

Об'єктом митної безпеки виступають митні інтереси держави, а її предметом – діяльність, спрямована на захист національних митних інтересів. Відповідно до статті 6 Митного кодексу України, митними інтересами визнаються національні інтереси, реалізація яких забезпечується шляхом ефективного функціонування митної системи [10].

Враховуючи аналіз сучасних наукових підходів та практичних завдань, що стоять перед митними органами, можна узагальнити визначення: митна безпека — це стан гарантованої спроможності митної системи України ефективно реалізовувати державну митну політику, нейтралізувати загрози зовнішньоекономічного характеру, забезпечувати законність переміщення товарів через митний кордон, стабільність бюджетних надходжень та захист внутрішнього ринку від небезпечної чи нелегальної продукції.

Сучасна наукова та правова думка зосереджена на багатогранному трактуванні митної безпеки. У широкому розумінні вона розглядається як цілісна

система захисту держави від загроз, які виникають у процесі переміщення товарів, капіталу та інформації через митний кордон. Водночас сутність митної безпеки не обмежується лише фінансовою функцією – вона також охоплює технічний, інформаційний, регуляторний та аналітичний компоненти, що разом забезпечують ефективне функціонування митної системи в умовах глобалізованої економіки.

Поряд із цим, митна безпека потребує системного підходу, що включає прогнозування ризиків, аналіз загроз, моделювання сценаріїв їх реалізації та відповідне планування превентивних заходів. Такий підхід дозволяє перейти від реактивного до проактивного управління безпековими процесами у митній сфері.

Таблиця 1.1 – Ключові аспекти поняття митної безпеки

Напрямок	Суть і значення
Інституційний	Роль Держмитслужби як органу, що забезпечує системний контроль і реалізацію політики захисту митних інтересів.
Фінансово-економічний	Забезпечення повноти надходжень до бюджету, зменшення обсягу ухилення від сплати податків та митних зборів.
Правоохоронний	Протидія порушенням митного законодавства, контрабанді, незаконному переміщенню стратегічно важливих товарів.
Технічний	Удосконалення засобів контролю – використання скануючих систем, ІТ-технологій, автоматизованих систем аналізу ризиків.
Інформаційно-аналітичний	Збір та обробка інформації про товаропотоки, аналіз тенденцій правопорушень, прогнозування ризиків, обмін даними з міжнародними партнерами.
Регуляторний	Адаптація митного законодавства до норм ЄС, імплементація кращих міжнародних практик у сфері авторизації, представництва, режимного контролю.

Джерело: створено автором на основі:[20]

Серед новітніх викликів, які загрожують митній безпеці України, варто виділити посилення транснаціональної економічної злочинності, погіршення контролю в умовах війни, ризики проникнення заборонених товарів, зокрема зброї або технологій подвійного призначення. Крім того, зниження рівня довіри бізнесу до митної системи через корупційні ризики послаблює ефективність заходів безпеки.

Митна безпека є складним і багатовимірним явищем, що охоплює весь спектр митно-правових, економічних, технічних і безпекових відносин. У сучасних умовах її забезпечення потребує не лише ефективної діяльності Державної митної служби, а й узгодженості нормативної бази, наявності висококваліфікованого

персоналу, цифрової інтеграції та міжнародного співробітництва. Визначальним для формування стабільної митної безпеки є здатність держави не просто реагувати на загрози, а й передбачати їх виникнення. Саме тому необхідно створити національну модель митної безпеки, що базуватиметься на принципах ризик-орієнтованості, прозорості, ефективності та стійкості до зовнішніх і внутрішніх викликів.

1.2 Роль митної служби у забезпеченні митної безпеки

Наявність високого рівня економічної безпеки є ключовим чинником для підвищення добробуту населення, зростання соціальних стандартів, збільшення фінансування соціальних програм та забезпечення стабільного розвитку країни. Вона створює передумови для залучення інвестицій, розвитку підприємництва та інновацій, а також підвищення конкурентоспроможності національної економіки. Водночас саме митна служба відіграє важливу роль у забезпеченні окремої, але надзвичайно значущої складової цієї системи — митної безпеки [24].

В умовах зростання зовнішніх та внутрішніх загроз, пов'язаних із глобальними економічними процесами, митна служба України виконує критичну функцію — захист митних інтересів держави. Відповідно до частини 2 статті 6 Митного кодексу України, митна безпека — це стан захищеності митних інтересів країни, досягнення якого забезпечується шляхом здійснення митної справи. У цьому контексті митна служба — це центральний виконавчий орган, уповноважений реалізовувати державну митну політику, проводити митний контроль, нараховувати та забезпечувати сплату митних платежів, а також протидіяти порушенням митного законодавства [10]. Її діяльність має прямий вплив на фінансову безпеку, оскільки саме митні надходження становлять значну частину державного бюджету, що дозволяє утримувати соціальні зобов'язання та фінансувати розвиток.

Щоб наочно продемонструвати системну роль Державної митної служби України у захисті митних інтересів держави, доцільно звернутися до структури, поданої на рисунку 1.1.

Рисунок 1.1 – Місце митної служби у системі захисту митних інтересів держави

Джерело: створено автором на основі: [24]

Крім того, митна служба забезпечує регулювання зовнішньоекономічної діяльності, контролюючи переміщення товарів через митний кордон України. Це дозволяє знижувати ризики контрабанди, незаконного обігу товарів і фінансових ресурсів, а також запобігати ввезенню небезпечної або недоброякісної продукції. Завдяки ефективному митному контролю відбувається захист внутрішнього ринку та здоров'я населення — через виконання процедур фітосанітарного, ветеринарного та іншого контролю.

Сучасна митна служба також є інструментом у сфері національної безпеки. Стаття 17 Конституції України прямо вказує, що захист економічної безпеки є однією з найважливіших функцій держави. Тому митна служба, як елемент

економічної системи захисту, сприяє забезпеченню стабільності та автономії країни, її здатності протистояти зовнішньому тиску чи впливу [7].

З практичної точки зору, ефективність роботи митної служби проявляється через виконання таких основних функцій [14]:

- контроль за дотриманням правил переміщення товарів через митний кордон;
- нарахування та стягнення митних платежів (ввізне/вивізне мито, ПДВ, акциз);
- боротьба з контрабандою та іншими порушеннями митного законодавства;
- забезпечення інформаційної взаємодії з міжнародними партнерами;
- впровадження інструментів ризик-менеджменту для протидії економічним загрозам.

Разом з тим, митна служба виконує превентивну функцію, ідентифікуючи та нейтралізуючи потенційні загрози на етапі перетину кордону, тим самим запобігаючи економічним збиткам, що можуть мати системний вплив на державу.

На сучасному етапі митна служба виконує не лише традиційні завдання контролю та адміністрування митних платежів, але й здійснює аналітичну, превентивну та регуляторну функції. З урахуванням нових викликів, таких як торгівельна гібридизація, логістичні маніпуляції, транскордонне шахрайство та зовнішньополітична нестабільність, її завдання набувають дедалі комплекснішого характеру [22].

Забезпечення митної безпеки більше не обмежується лише фіксацією порушень. Це стратегічний процес, що включає аналіз митних ризиків, верифікацію учасників зовнішньоекономічної діяльності, прогнозування змін у товаропотоках, а також швидке реагування на зовнішні виклики. Таким чином, сучасна митна служба трансформується з органу переважно контролюючого типу у багатофункціональну структуру, що діє на перетині економічної, аналітичної, регуляторної та безпекової сфер. Її діяльність охоплює як оперативні заходи безпосередньо на кордоні, так і стратегічне планування та оцінку ризиків у сфері

міжнародної торгівлі. У таблиці 1.2 наведено класифікації відповідних рівнів діяльності митної служби.

Таблиця 1.2 – Структурні рівні реалізації митної безпеки митною службою

Рівень	Сфера впливу	Інструменти реалізації
Оперативно-тактичний	Щоденне здійснення митного контролю	Огляд, ідентифікація, сканування, перевірка документів, електронне декларування
Функціональний	Адміністрування митних процедур і платежів	Митне оформлення, нарахування платежів, робота з базами даних, контроль за АЕО
Аналітико-прогностичний	Виявлення загроз, аналіз ефективності, побудова ризик-моделей	Системи управління ризиками (СУР), пост-митний аудит, митна аналітика
Координаційний	Взаємодія з іншими органами державної влади	Спільні операції з ДБР, СБУ, прикордонною службою, обмін інформацією, міжнародні ініціативи
Нормативно-правовий	Розробка підзаконних актів і адаптація до стандартів ЄС	Постанови, інструкції, міжнародні угоди, рекомендації ВМО

Джерело: створено автором на основі: [22]

Сьогодні митна служба активно впроваджує європейські стандарти, зокрема через імплементацію положень Митного кодексу ЄС (закон № 3926-IX), що передбачає запровадження нових процедур авторизації, електронної взаємодії, посилення митного аудиту та розмежування відповідальності в митному представництві. Усе це значно підвищує ефективність митного контролю, сприяє прозорості зовнішньоекономічних операцій та формує середовище безпеки у сфері торгівлі [10].

Водночас в Україні досі відсутнє чітке законодавче визначення поняття «митні інтереси», що створює певні труднощі у правовому забезпеченні митної безпеки. Тому важливо, щоб у нормативно-правовому полі було чітко закріплено перелік таких інтересів, який міг би включати [22]:

- дотримання правил переміщення товарів;
- ефективне тарифне і нетарифне регулювання;
- контроль за справлянням митних платежів;
- боротьбу з контрабандою;

– запобігання ввезенню небезпечних для життя товарів.

Серед бар'єрів, які знижують ефективність митної служби у сфері забезпечення митної безпеки, особливо варто виділити відсутність законодавчо чіткого статусу Держмитслужби як правоохоронного органу. Попри те, що вона виконує функції оперативного контролю, має право складати протоколи про порушення митних правил та співпрацює з іншими правоохоронними структурами, її повноваження залишаються обмеженими.

Також актуальною проблемою є нестабільність нормативної бази, часті зміни митних процедур та процедурних регламентів, що ускладнює роботу як самих митників, так і учасників ЗЕД.

Крім того, міжвідомча координація часто має формальний характер, без налагоджених горизонтальних зв'язків, які могли б забезпечити ефективний обмін інформацією між Митною службою, СБУ, Податковою службою, Національною поліцією тощо [4].

Реформування митної служби має бути орієнтоване на створення інтегрованої моделі митної безпеки, у якій Держмитслужба виконує як адміністративну, так і правоохоронну функції. Це передбачає [4]:

1. Надання митним органам розширених повноважень щодо досудового розслідування у сфері порушень митного законодавства.
2. Запровадження прозорих індикаторів ефективності, які дозволятимуть оцінювати рівень митної безпеки не лише за кількістю виявлених порушень, а й за їхньою системністю.
3. Удосконалення інституційної спроможності через інвестиції в ІТ-системи, автоматизацію процесів, розвиток митного аудиту та цифрову ідентифікацію суб'єктів.

Митна служба України виконує ключову функцію у забезпеченні митної безпеки, яка безпосередньо впливає на фінансову стабільність, міжнародну торгівлю, фіскальну політику та державний суверенітет. Її ефективність залежить не лише від якісного нормативного забезпечення, а й від рівня інституційної підтримки, технічної модернізації та визнання її ролі як повноцінного суб'єкта в

системі національної безпеки. У довгостроковій перспективі посилення аналітичної та правоохоронної функцій митної служби має стати основою для побудови прозорої, безпечної та конкурентоспроможної митної системи, орієнтованої на європейські стандарти.

У підсумку, митна служба є одним із ключових інструментів держави у реалізації митної безпеки, адже саме вона забезпечує контроль над економічними потоками через кордон, запобігає втратам бюджету, протидіє незаконній діяльності та сприяє стабільності зовнішньоторговельних відносин, що є необхідною умовою для розвитку держави та її безпеки в цілому.

1.3 Нормативно-правове регулювання митної безпеки в Україні

Для кращого розуміння нормативно-правового регулювання митної діяльності України слід розглянути ключові правові акти, що визначають основи функціонування митних органів. Йдеться про їхні повноваження, обов'язки, права, а також процедури, які вони здійснюють у межах реалізації митної політики держави. Ці нормативні документи ґрунтуються як на національному законодавстві, так і на міжнародних стандартах, і саме їхній аналіз дозволить глибше осягнути засади митного регулювання в Україні.

Конституція України є головним нормативним актом, що визначає правові основи діяльності всіх державних органів, у тому числі митних. Відповідно до статті 92 Основного Закону, питання митної справи підлягають виключному законодавчому регулюванню, що забезпечує основу для формування економічної політики та захисту економічного суверенітету держави. Конституційні норми слугують базою для розробки інших законів, у тому числі тих, що регулюють діяльність митної служби [7].

Головним документом, який регламентує роботу митних органів в Україні, є Митний кодекс України, ухвалений у 2012 році. Він визначає правові, організаційні та економічні основи митної системи. Кодекс охоплює всі основні аспекти митної справи: від порядку здійснення митного контролю і митного оформлення товарів

до механізмів справляння митних платежів і визначення статусу митних органів та їхніх працівників. Основні положення документа включають [10]:

- визначення форм і цілей митного контролю, який спрямований на дотримання митного законодавства та правил переміщення товарів через кордон;
- процедури митного оформлення, перелік необхідних документів та правила взаємодії з суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності;
- умови надання пільг при сплаті мит, особливості нарахування ввізного та вивізного мита, акцизного податку й ПДВ.

Важливим елементом ефективної митної системи є професійність персоналу, що забезпечується на основі Закону України "Про державну службу" [17]. Цей закон регулює питання, пов'язані з прийняттям на службу, проходженням кар'єри, звільненням, а також визначає обов'язки, права й гарантії державних службовців.

Крім того, Україна є стороною низки міжнародних договорів, які встановлюють загальні принципи митного регулювання і стандарти митних процедур. Серед них:

1. Кіотська конвенція про спрощення та гармонізацію митних процедур, яка передбачає стандартизацію правил та спрощення митного контролю [11];
2. Конвенція CMR, що регулює міжнародні автомобільні вантажоперевезення та визначає відповідальність перевізників;
3. Стамбульська конвенція про тимчасове ввезення, яка дозволяє тимчасове переміщення товарів через кордон без сплати мита [19].

Участь у таких міжнародних угодах сприяє взаємному визнанню митних процедур, оптимізує документообіг, покращує ефективність митного контролю та сприяє виконанню міжнародних торговельних зобов'язань.

У практичному аспекті митна політика реалізується через постанови та розпорядження Кабінету Міністрів України. Наприклад, урядові акти, що регулюють порядок заповнення митних декларацій або встановлюють митні ставки, деталізують застосування норм митного законодавства. Такі документи

сприяють гнучкості митної політики, адаптуючи її до внутрішніх економічних потреб і міжнародних вимог [16].

Прийняття Закону України № 3926-IX "Про внесення змін до Митного кодексу [18] України щодо імплементації деяких положень Митного кодексу Європейського Союзу" стало важливим кроком у посиленні нормативно-правових засад митної безпеки України та її інтеграції до європейського правового простору [10].

Закон передбачає масштабні зміни в системі митного регулювання, що спрямовані на уніфікацію українського законодавства з правом ЄС, удосконалення процедур контролю, підвищення прозорості та відповідальності суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності. Одним із ключових напрямів цих змін є посилення митної безпеки через впровадження чітких правил, ефективних механізмів контролю та посилення відповідальності за порушення митного законодавства.

Законом № 3926-IX закріплено оновлений підхід до системи авторизацій, яка тепер охоплює митну брокерську діяльність, експлуатацію митних складів та складів тимчасового зберігання. Це дозволяє більш чітко контролювати суб'єктів, що провадять діяльність у митній сфері, забезпечуючи належний рівень безпеки при переміщенні товарів через митний кордон [18].

Згідно з новими правилами, для отримання авторизації підприємство повинно відповідати ряду безпекових критеріїв, включаючи наявність бездоганної ділової репутації, призначення відповідальної особи та дотримання умов, встановлених Кабінетом Міністрів України.

Встановлення трьох типів митних складів (I, II, III) дозволяє структурувати зберігання товарів, чітко розподіляючи відповідальність за їх безпечне зберігання та декларування. Це сприяє зменшенню ризиків контрабанди, шахрайства та незаконного переміщення товарів.

Зміни у підходах до оформлення митних режимів (імпорту, переробки, тимчасового ввезення) передбачають посилення контролю за законністю операцій, які здійснюються з використанням таких режимів. Прозора процедура авторизації

допомагає ідентифікувати ризики до моменту ввезення товарів, що є ефективним інструментом превентивної митної безпеки.

Запровадження чіткої диференціації між прямим і непрямим митним представництвом підвищує правову визначеність та дозволяє встановити, хто саме несе відповідальність перед митними органами у разі порушень. Це знижує ймовірність зловживань і сприяє зменшенню кількості конфліктних ситуацій, пов'язаних із помилками у декларуванні.

Розвиток пост-митного контролю — ще один ключовий елемент посилення митної безпеки. Митні органи отримали ширші повноваження щодо перевірки правильності нарахування митних платежів, достовірності даних у деклараціях та проведення документальних перевірок після митного оформлення. Закон дозволяє використовувати електронну форму комунікації, що підвищує оперативність і прозорість процедур.

Зокрема, протягом 1095 днів з моменту оформлення митної декларації митні органи мають право здійснювати поглиблений аудит підприємств, з метою виявлення порушень або підтвердження правомірності митного оформлення. Це — потужний інструмент для забезпечення економічної безпеки держави та захисту її фіскальних інтересів.

Таким чином, нова редакція Митного кодексу України, ухвалена Законом № 3926-IX, формує новий підхід до нормативно-правового регулювання митної безпеки, орієнтований на прозорість, відповідальність, електронізацію та відповідність європейським стандартам.

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ СТАНУ МИТНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

2.1 Індикатори ефективності митної безпеки

У сучасних умовах зовнішньоекономічної інтеграції та безпекових викликів ефективність митної безпеки України набуває особливого значення. Система митного контролю є ключовим елементом державного регулювання зовнішньої торгівлі, що безпосередньо впливає як на економічну стабільність, так і на рівень національної безпеки. Упродовж останнього десятиліття Україна здійснила масштабні реформи в сфері митної політики, що призвели до цифровізації процедур, переорієнтації транспортно-логістичних потоків та гармонізації з нормами Європейського Союзу [37].

Стан реалізації митного контролю в Україні, а також інтенсивність переміщення товарів і транспортних засобів через державний кордон виступають важливими показниками ефективності функціонування митної системи та загального рівня розвитку зовнішньоекономічної діяльності країни. Упродовж останнього десятиліття механізми митного контролю зазнали суттєвих змін під впливом як внутрішніх реформ, так і зовнішніх викликів.

Значну трансформацію процесів митного контролю спричинили низка ключових чинників, серед яких:

- внутрішні економічні та адміністративні реформи, спрямовані на модернізацію митної системи;
- зовнішньополітична нестабільність, зокрема повномасштабна військова агресія російської федерації;
- глобальні виклики, такі як пандемія covid-19, що спричинила перебої в міжнародній логістиці;
- євроінтеграційні процеси, що стимулювали приведення митного законодавства до стандартів єс;

— активне впровадження цифрових технологій, які дозволили підвищити прозорість, точність та ефективність митного контролю.

У таблиці 2.1 здійснюється аналіз ключових тенденцій у сфері митного контролю, що базується на даних спеціальної митної статистики України за період 2014–2024 років.

Таблиця 2.1 – Динаміка кількості митних декларацій за формою ЄАД у 2014–2024 роках

Рік	Загальна кількість ЄАД (тис. шт.)	Електронні декларації (тис. шт.)	Частка електронних декларацій, %
2014	3113,4	2680,8	86,1%
2015	2791,2	2530,7	90,7%
2016	3088,0	2851,8	92,4%
2017	3569,4	3349,3	93,8%
2018	3953,2	3746,9	94,8%
2019	4559,4	4389,4	96,3%
2020	4464,6	4314,0	96,6%
2021	5159,3	5006,5	97,0%
2022	3532,8	3499,8	99,1%
2023	3517,6	3501,2	99,5%
2024	3757,8	3743,7	99,6%

Джерело: створено автором на основі: [25]

Протягом аналізованого періоду (2014–2024 рр.) спостерігається послідовне вдосконалення механізмів митного контролю, зокрема за рахунок активного впровадження електронних інструментів оформлення товарів. Одним із ключових показників модернізації контролю є стрімке зростання частки електронного декларування. Так, у 2014 році цей показник становив 86,1%, а вже у 2024 році — досягнув рекордного рівня у 99,6%. Цей тренд свідчить про глибоку цифрову трансформацію процесів митного контролю, що забезпечило автоматизацію перевірок, підвищення прозорості процедур та зменшення впливу людського фактору.

Разом з тим, загальна кількість оформлених митних декларацій демонструвала різну динаміку, що прямо впливало на обсяги митного контролю. Найбільш помітний спад у кількості контрольних процедур відбувся у 2022 році, коли було зафіксовано лише 3532,8 тис. оформлень — це пов’язано з широкомасштабними воєнними діями на території України. Проте вже у 2024 році кількість

контрольованих переміщень товарів відновилося до 3757,8 тис. одиниць, що свідчить про поступову стабілізацію та відновлення функціонування митної інфраструктури.

Розвиток цифрових інструментів неминуче спричинив зміну форм митних документів. У цьому контексті важливо звернути увагу на тенденції використання традиційних документів — уніфікованих митних квитанцій (МД-1), оглядових розписок (М-15) та декларацій для громадян (М-16). Ці документи застосовувалися переважно у паперовій формі, однак з впровадженням цифрових систем обсяг їхнього використання суттєво знизився. Наведені у таблиці 2.2 дані демонструють зміну контрольної активності за відповідними формами.

Найбільша інтенсивність їх застосування спостерігалася у 2017–2019 роках, коли значно активізувалася робота митниць на пунктах пропуску. У 2024 році їх частота використання суттєво знизилася, що може пояснюватися як переходом до комплексної цифрової фіксації, так і зміною підходів до реалізації контрольних функцій.

Таблиця 2.2 – Динаміка використання інших митних документів

Рік	МД-1 (тис. шт.)	М-15 (тис. шт.)	М-16 (тис. шт.)
2017	1579,7	44,8	42,9
2019	1394,8	111,4	114,2
2021	491,6	325,2	207,2
2024	209,1	57,3	50,2

Джерело: створено автором на основі: [25]

Як випливає з таблиці, найбільше навантаження за кількістю паперових документів спостерігалось у 2017–2019 роках, після чого настає поступовий спад. У 2024 році за всіма формами документів зафіксовано суттєве скорочення, що є прямим наслідком впровадження електронного документообігу. Це свідчить не лише про зниження потреби в традиційних формах обліку, але й про перехід до централізованої автоматизованої моделі митного контролю, яка ґрунтується на комплексному ризик-орієнтованому аналізі. Водночас цей процес супроводжується оптимізацією адміністративних процедур та зменшенням навантаження на особовий склад митниць.

Важливою ознакою модернізації митної системи є також динаміка кількості осіб, які перебувають на централізованому обліку як суб'єкти зовнішньоекономічної діяльності. Аналіз показує, що загальна кількість зареєстрованих резидентів постійно зростає: з 64,6 тис. осіб у 2014 році до 209,7 тис. у 2024 році. Це зростання, однак, не супроводжується аналогічним збільшенням кількості активних учасників ЗЕД, що може свідчити про декларативний характер частини реєстрацій. Додатково, з 2022 року фіксується участь нерезидентів — у 2024 році їх нараховувалося 11,7 тис., що підтверджує поступове розширення міжнародної залученості до українського митного процесу.

Кількість осіб-резидентів, які перебувають на централізованому обліку, невпинно зростає. Якщо у 2014 році таких суб'єктів було 64,6 тис., то у 2024 році — вже 209,7 тис. осіб. При цьому кількість осіб, які фактично здійснюють митні операції, залишається відносно стабільною (близько 47–53 тис. щороку), що свідчить про те, що не всі зареєстровані особи активно залучені до ЗЕД. З 2022 року також почала вестися статистика щодо осіб-нерезидентів. Їх кількість у 2024 році становила 11,7 тис., що свідчить про розширення міжнародної участі у митному процесі України.

Окремо заслуговує на увагу питання трансформації логістичних маршрутів у результаті кардинальних змін безпекової ситуації після 2022 року. Статистика, представлена у таблиці 2.3, дає можливість простежити, як змінилася інтенсивність переміщення транспортних засобів через державний кордон.

Таблиця 2.3 – Переміщення транспортних засобів через митний кордон

Напрямок	2014	2021	2024
Польща	6,99 млн	3,77 млн	4,32 млн
РФ	5,46 млн	1,90 млн	0
Угорщина	2,06 млн	1,06 млн	0,90 млн
Морські порти	0,27 млн	0,14 млн	0,02 млн

Джерело: створено автором на основі: [25, 27, 35]

Як показує таблиця, після початку повномасштабної агресії Росії переміщення через східний кордон фактично припинилося. Це, у свою чергу, спричинило навантаження на західні напрямки, зокрема польський та угорський. Різке зменшення обсягів транспорту в морських портах є ще одним свідченням впливу

воєнних дій на функціонування критичної інфраструктури. Таким чином, логістична географія переміщень кардинально змінилася, що вплинуло як на організацію митного контролю, так і на рівень ризиків у різних регіонах.

Аналіз переміщення товарів демонструє зменшення обсягів товарообігу через державний кордон із країнами СНД та зростання обсягів торгівлі з ЄС. Дані таблиці 2.4 чітко ілюструють переорієнтацію зовнішньої торгівлі з пострадянського простору на європейський ринок.

Таблиця 2.4 – Переміщення товарів через кордон

Напрямок	2014 (млн тонн)	2021 (млн тонн)	2024 (млн тонн)
ЄС	48,52	49,62	60,03
СНД	108,44	73,66	4,27
Морські пункти	140,89	209,63	97,91

Джерело: створено автором на основі: [25, 27, 35]

Обсяги переміщення товарів із країнами СНД зменшилися майже в 25 разів, що підтверджує повний розрив економічних зв'язків із рф та суттєве скорочення торгівлі з Білоруссю. Натомість товаропотік з країнами ЄС, особливо Польщею та Румунією, значно зріс. Показники морських перевезень, попри незначне падіння в 2022–2023 роках, знову зросли у 2024 році до 97,91 млн тонн.

Поточний стан системи митного контролю в Україні є результатом глибоких реформ, спрямованих на її модернізацію, гармонізацію з європейськими стандартами та запровадження цифрових інструментів контролю. У 2024–2025 роках тривають масштабні трансформації в сфері митного адміністрування, основною метою яких є не лише спрощення процедур, але й підвищення ефективності та прозорості контролю за переміщенням товарів і транспортних засобів через державний кордон. Ці процеси розгортаються у контексті імплементації положень Митного кодексу Європейського Союзу, активізації державного нагляду та переходу до сучасної моделі взаємодії між митними органами й учасниками зовнішньоекономічної діяльності, де митний контроль виступає ключовим елементом забезпечення законності митного оформлення [10].

Однією з важливих змін стало затвердження постанови Кабінету Міністрів України від 11 квітня 2025 року № 411, прийнятої на виконання Закону України від 22 серпня 2024 року № 3926-IX «Про внесення змін до Митного кодексу України

щодо імплементації деяких положень Митного кодексу Європейського Союзу» [18]. Цей нормативний акт вніс низку суттєвих нововведень, що безпосередньо стосуються організації митного контролю та порядку його здійснення [16].

Зокрема:

1. По-перше, запроваджено можливість фізичним особам подавати митну декларацію М-16 в електронному вигляді. Така опція оптимізує процес митного контролю шляхом скорочення часу на проведення перевірок, мінімізації черг на митних постах та зменшення участі посадових осіб у рутинних процедурах. Впровадження ІТ-рішень у процес контролю дозволяє більш ефективно здійснювати автоматизований аналіз ризиків і формувати профілі потенційних порушень.

2. По-друге, змінено порядок застосування періодичних митних декларацій: вони більше не використовуються у випадках, коли товари підпадають під дію експортних тарифних квот, що розподіляються за принципом «перший прийшов — перший обслуговується». Це посилює контроль за обігом таких товарів, виключаючи можливість зловживань при розподілі квот і забезпечуючи прозорість у сфері митного контролю над експортними операціями.

3. По-третє, було закріплено право декларантів або утримувачів митного режиму звертатися із письмовою заявою про внесення змін до митної декларації або її відкликання у випадку, якщо оформлення здійснювалось через непрямого митного представника. Це розширює можливості оперативного коригування митних даних і водночас підвищує контрольованість та юридичну чіткість таких процедур з боку митних органів.

Окрему увагу слід приділити впровадженню моделі централізованого митного оформлення, що стало важливим кроком до підвищення якості контролю. У 2025 році підрозділ митних компетенцій Державної митної служби вперше здійснив централізоване оформлення декларації, поданої до Київської митниці.

Цей підхід у контексті митного контролю означає уніфікацію процесів перевірки документів та товарів, незалежно від місця подання декларації. Він дозволяє зменшити вплив суб'єктивного фактору, уніфікувати трактування

митного законодавства при класифікації товарів та визначенні їх митної вартості, а також забезпечити однакові підходи до контролю на всій митній території України.

Централізація митного оформлення дозволяє [30]:

- зменшити ризики корупції, оскільки взаємодія суб'єкта з конкретними митниками зводиться до мінімуму;
- оптимізувати навантаження між різними митними підрозділами;
- покращити об'єктивність і однаковість прийняття рішень щодо митного оформлення.

Додатково, завдяки реалізації пілотного проекту з централізованого оформлення, було протестовано різні аспекти функціонування системи, зокрема поетапне розширення географії дії та номенклатури товарів, які охоплюються цим форматом. Результати впровадження засвідчили практичну ефективність цієї моделі, яка вже довела свою результативність у Європейському Союзі [30].

На 2025 рік загальний стан системи митного контролю в Україні характеризується як перехідний: країна поступово відходить від застарілих бюрократичних підходів до сучасної цифрової моделі контролю, яка відповідає європейським стандартам та принципам прозорості й ефективності. Зусилля уряду та Державної митної служби України спрямовані на підвищення якості митного контролю за рахунок наступних ключових заходів:

1. Оптимізація форм контролю, включаючи спрощення процедур перевірки товарів і документів, зокрема для фізичних осіб;
2. Централізація митного оформлення, що дозволяє раціональніше розподіляти ресурси та уніфікувати підходи до проведення контрольних заходів;
3. Гармонізація митних процедур, включно з типовими технологіями контролю та уніфікацією форм документів відповідно до практик Європейського Союзу;
4. Впровадження електронного документообігу та автоматизованих систем ризик-аналізу, що посилює прозорість митного контролю та знижує ймовірність корупційних зловживань.

Таким чином, митний контроль стає все більш аналітично орієнтованим та автоматизованим, що відповідає вимогам сучасного глобального торговельного середовища.

Однак, попри позитивні зрушення, система митного контролю все ще стикається з низкою викликів. Зокрема, потребують подальшого вдосконалення такі напрями:

- технічне забезпечення митних підрозділів, зокрема модернізація обладнання для огляду та сканування;
- інтеграція електронних інформаційних систем між різними органами державної влади, що мають контрольні функції;
- координація між митними, прикордонними, податковими та правоохоронними структурами;
- підвищення кваліфікації персоналу, особливо в частині використання іт-рішень та роботи з аналітичними інструментами;
- стабільна нормативно-правова база, яка є необхідною для впровадження єдиних підходів до митного контролю в умовах адаптації до європейського законодавства.

Таким чином, система митного контролю України знаходиться на етапі активної трансформації. Основні досягнення — це цифровізація процедур, централізація оформлення, гармонізація з європейським законодавством та зміна логістичних маршрутів. Водночас низка викликів, таких як технічне забезпечення, інтеграція інформаційних систем та підвищення кваліфікації кадрів, потребують подальшого вирішення. Результати реформ демонструють поступ до європейських стандартів та свідчать про підвищення ефективності митної безпеки в умовах сучасних геополітичних реалій.

2.2 Управління ризиками митної безпеки України в умовах глобалізації

Митна система України посідає стратегічне місце в процесі євроінтеграції. Відповідно до положень Національної стратегії доходів, одним із ключових

завдань держави є формування прозорості, цифровізованої та ефективної митниці, яка забезпечуватиме сприятливе середовище для розвитку міжнародного бізнесу, а також виконуватиме функцію східного безпекового кордону Європейського Союзу [21].

За період 2014–2024 років Україна виконала 81% зобов'язань, передбачених Угодою про асоціацію з ЄС, при цьому митна сфера є однією з найуспішніших: її імплементація оцінюється на рівні 91%. Упродовж 2024 року цей напрям продемонстрував найвищу динаміку прогресу серед усіх євроінтеграційних сфер, збільшивши показник виконання на 30%.

Підтвердженням високого рівня готовності України до інтеграції в Митний союз ЄС стало проведення чергового раунду офіційного скринінгу за Розділом 29 «Митний союз», який відбувся в Брюсселі. У ході зустрічей українська делегація представила напрацювання у сфері митного регулювання, які були позитивно оцінені представниками Єврокомісії. Згідно з попередніми висновками, Україна демонструє одні з найкращих результатів серед країн-кандидатів у цьому напрямі.

На тлі підтримки з боку міжнародних партнерів профільні державні інституції продовжують активну реалізацію реформ, спрямованих на гармонізацію митного законодавства з *acquis communautaire*. Особлива увага приділяється адаптації нормативно-правової бази, цифровій трансформації митних процедур та посиленню ефективності контролю.

Аналітичний звіт «Українська митниця: розвиток попри війну» за перший квартал 2025 року демонструє реальні зрушення у вказаних напрямках навіть в умовах повномасштабної збройної агресії Російської Федерації.

Важливою подією стало засідання Керівного комітету з розробки нового Митного кодексу України, що відбулося 20 березня 2025 року. Саме створення оновленого кодексу визначено однією з ключових рекомендацій Європейської Комісії в контексті підготовки України до членства в ЄС. Згідно з узгодженим графіком, завершення розробки документа заплановано на кінець квітня 2025 року, а остаточне його ухвалення Верховною Радою очікується у січні 2026 року.

Законодавча активність у митній сфері знайшла продовження у рішенні Верховної Ради від 25 березня 2025 року, яким були внесені важливі зміни до чинного Митного кодексу України. Зокрема, передбачено удосконалення процедури судового розгляду справ про порушення митних правил, а також адаптацію реєстру сортувальних станцій до вимог законодавства про публічні реєстри. Розширено перелік органів, уповноважених на декларування військової техніки за спрощеною процедурою, що має велике значення в умовах воєнного стану. Також встановлено можливість звільнення від адміністративної відповідальності у випадках, коли тимчасово ввезені транспортні засоби передаються на потреби оборони. Водночас до національного законодавства імплементовано низку положень Митного кодексу ЄС, що посилює правову основу інтеграції у спільний європейський митний простір.

Позитивну динаміку демонструє і процес реалізації ініціативи «митного безвізу» в рамках застосування України процедури спільного транзиту (NCTS), яка наразі охоплює 36 держав. У першому кварталі 2025 року кількість оформлених транзитних декларацій сягнула 25,8 тис., що є рекордним показником за весь період дії Конвенції в Україні. Загалом, починаючи з жовтня 2022 року, оформлено понад 162 тис. транзитних декларацій, з яких більшість — на митниці відправлення (125,7 тис.). Ці дані свідчать про високий рівень довіри бізнесу до нових процедур та ефективність реалізованої митної політики [12].

У контексті митних спрощень значного розвитку зазнав інститут Авторизованого економічного оператора (АЕО). Станом на перший квартал 2025 року відповідний статус отримали 87 компаній, у тому числі 7 — за останні три місяці. У межах зазначеної програми також видано понад 1000 додаткових авторизацій на застосування митних спрощень. Запроваджено електронну систему управління митними рішеннями (аналог CDS у ЄС), що перебуває в режимі дослідної експлуатації. З 19 квітня 2025 року набули чинності нові євроінтеграційні положення чинного Митного кодексу, спрямовані на подальше вдосконалення процедур авторизації.

Незважаючи на складну безпекову ситуацію, у першому кварталі 2025 року надходження митних платежів до державного бюджету України зросли до 152,8 млрд грн. У порівнянні з аналогічним періодом 2024 року це становить приріст на 16 млрд грн. Зростання спостерігається навіть із урахуванням надання пільг при імпорті енергозберігаючого обладнання та життєво необхідних товарів, що свідчить про стабільність митної системи та посилення її фінансової функції.

Також відновлюються обсяги зовнішньої торгівлі: у першому кварталі 2025 року товарообіг становив 28,4 млрд дол. США, з яких 18,5 млрд припало на імпорт і 9,9 млрд — на експорт. Частка країн Європейського Союзу в загальній структурі зовнішньої торгівлі України склала 51%, причому частка експорту до країн ЄС становить 59%, а імпорту — 47%. Це свідчить про чітко окреслену євроінтеграційну орієнтацію економічної політики держави.

Цифровізація продовжує залишатися одним із найпотужніших інструментів у процесі модернізації митниці. Впроваджено нові цифрові рішення в морських портах, інтегровано штучний інтелект у систему управління митними ризиками, зокрема для автоматизації процедур розмитнення транспортних засобів. Українські національні ІТ-рішення були представлені фахівцям DG TAXUD, що започаткувало якісно новий етап у процесі взаємної інтеграції ІТ-систем України та ЄС.

Розширення міжнародної співпраці у сфері митного регулювання виявляється у поглибленні міжвідомчих зв'язків з країнами Північної Європи (Данія, Норвегія, Фінляндія, Швеція, Ісландія). Україна активно долучається до європейських механізмів захисту прав інтелектуальної власності, про що свідчить підписання відповідних меморандумів з асоціаціями REACT і AACS.

У технічному вимірі розвиток митної інфраструктури продовжується, що відображається в оновленні пунктів пропуску. Зокрема, проводиться встановлення стаціонарних скануючих систем, детекторів вибухових та наркотичних речовин та іншого сучасного обладнання, яке забезпечує якісно новий рівень контролю та безпеки.

Дослідження Інституту економічних досліджень та політичних консультацій «Митниця очима бізнесу» засвідчило покращення ключових показників: час митного оформлення скоротився у 1,5 рази, рівень «сірого імпорту» досяг історичного мінімуму, а ефективність антикорупційних заходів була високо оцінена бізнес-спільнотою. Вперше з 2016 року 66,5% підприємств визнали роботу митниці ефективною.

У сфері кадрової політики Міністерством фінансів ініційовано нові підходи до відбору та контролю посадових осіб. Постановою Кабінету Міністрів від 1 квітня 2025 року затверджено порядок проведення психофізіологічного опитування (зокрема із застосуванням поліграфа) для службовців митних органів, що має на меті мінімізувати ризики зловживань та забезпечити доброчесність персоналу [16].

З урахуванням динаміки реформ та актуальних викликів, митна система України продовжує розвиватися у напрямку високих стандартів ЄС. У наступному періоді планується подальше інформування громадськості та міжнародних партнерів про реалізацію запланованих реформ, зміцнення прозорості митниці, її інституційної стійкості та поступову інтеграцію в європейський митний простір.

У контексті глобалізації системи митного контролю стикаються з численними викликами: зростання обсягів міжнародної торгівлі, постійні трансформації логістичних ланцюгів, розширення тіньової економіки та посилення загроз безпеці. Для України ці ризики посилюються ще й факторами воєнного стану та необхідністю інтеграції в європейський митний простір. У таких умовах управління митними ризиками набуває визначального значення як інструмент гарантування національної безпеки, забезпечення ефективності фіскальної політики, боротьби з контрабандою та мінімізації корупційних проявів [29].

Першим кроком у модернізації підходів до управління митними ризиками в Україні стала цифрова трансформація. У 2025 році, зокрема в першому кварталі, було впроваджено низку нових цифрових рішень, які забезпечили оперативний контроль та аналітичну обробку інформації у реальному часі. Зокрема, значну увагу приділено інтеграції штучного інтелекту в національну систему управління ризиками. Цей підхід дозволив перейти від реактивного до проактивного

моделювання ризиків, що стало можливим завдяки впровадженню автоматизованої обробки митних декларацій. Штучний інтелект аналізує поведінкові патерни підприємств, торговельні маршрути, вартість товарів та історію їхнього імпорту. У результаті, система здатна попередньо класифікувати операції як такі, що містять високий, середній або низький ризик. Застосування таких технологій, зокрема під час розмитнення транспортних засобів, дало змогу виявляти спроби декларування підроблених документів або штучного заниження митної вартості.

Таблиця 2.5 – Ефективність системи управління ризиками за підсумками I кварталу 2025 року

Показник	Значення
Частка декларацій, які було відібрано для поглибленого контролю	12,3%
Частка виявлених порушень серед відібраних декларацій	47,1%
Зростання виявлених ризикових операцій порівняно з I кв. 2024 року	+18%
Середній час автоматизованої перевірки декларації	4,7 хвилини
Кількість транзакцій, оброблених системою без втручання людини	162 000

Джерело: створено автором на основі:[27]

Як засвідчують дані, цифрові інструменти дозволяють досягти високої точності у виявленні порушень без необхідності суцільного контролю всіх товаропотоків. Такий підхід є характерним для митних систем країн Європейського Союзу, до яких Україна поступово гармонізує власні процеси.

Цифрові інструменти неможливо ефективно реалізовувати без належної правової та інституційної основи. Протягом першого кварталу 2025 року Україна зробила кілька важливих кроків у напрямку гармонізації законодавства з Митним кодексом Європейського Союзу. Зокрема, було затверджено графік розробки нового Митного кодексу України, який передбачає завершення його проєкту у квітні 2025 року та остаточне ухвалення в січні 2026 року. Цей документ містить положення, що передбачають побудову національної системи управління ризиками на європейських принципах.

Крім того, важливо відзначити запуск електронної системи роботи з рішеннями митних органів — аналога європейської системи CDS (Customs Decision System), яка забезпечує прозорість, простежуваність та узгодженість усіх управлінських рішень у сфері митного контролю.

Зміни також торкнулися статусу авторизованого економічного оператора (АЕО). За даними на 1 квітня 2025 року, загальна кількість авторизованих підприємств сягнула 87, із яких 7 отримали відповідний статус лише протягом першого кварталу. Такий підхід дозволяє зосередити державний контроль на підприємствах із підвищеним ризиком, уникаючи дублювання перевірок для сумлінного бізнесу. У контексті реформування митної системи та переходу до ризик-орієнтованої моделі особливої уваги заслуговує впровадження інституту авторизованого економічного оператора (АЕО). Його розвиток свідчить про зміщення акценту від тотального контролю до партнерства між державою та добросовісним бізнесом. Авторизація дозволяє спростити митні формальності, скоротити час оформлення та мінімізувати адміністративне навантаження. У таблиці 2.6 узагальнені статистичні дані, які відображають кількісні параметри впровадження цієї практики в Україні станом на перший квартал 2025 року.

Таблиця 2.6 – Динаміка авторизацій АЕО в Україні

Показник	Значення
Загальна кількість авторизацій станом на 01.04.2025	87
Нові авторизації за I кв. 2025 року	7
Кількість спрощень, наданих АЕО	понад 1000
Частка зовнішньоторговельних операцій, здійснених АЕО	23% від загального обсягу

Джерело: створено автором на основі:[35]

Наявність авторизованого статусу означає зниження частоти митного огляду, прискорення процедур транзиту, а також підвищення довіри з боку митних органів. Таким чином, державна митна служба водночас підвищує ефективність контролю та знижує навантаження на легальний бізнес.

Ще одним напрямом, який відіграє ключову роль в управлінні ризиками, є міжнародна співпраця. У першому кварталі 2025 року було посилено зв'язки з митними адміністраціями північноєвропейських країн — зокрема Данії, Швеції, Норвегії, Фінляндії та Ісландії. Таке партнерство передбачає обмін інформацією про ризикові вантажі, транзитні маршрути та недобросовісних суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності.

Одним з важливих елементів міжнародної взаємодії стало представлення національних ІТ-систем спеціалістам DG TAXUD — Генерального директорату

Європейської Комісії з оподаткування та митного союзу. Це започаткувало процес поглибленої ІТ-інтеграції України в європейський митний простір.

Окрему увагу приділено захисту прав інтелектуальної власності. У першому кварталі підписано меморандуми про співпрацю з міжнародними асоціаціями REACT та AACCS, що дозволяє ефективніше ідентифікувати підроблену продукцію та боротися з контрафактом.

За підсумками першого кварталу 2025 року можна говорити про реальні результати, досягнуті внаслідок реалізації сучасних підходів до управління митними ризиками. Згідно з дослідженням "Митниця очима бізнесу", час митного оформлення скоротився у 1,5 раза порівняно з попереднім роком. У свою чергу, рівень "сірого імпорту" досягнув найнижчих показників з 2014 року, а ефективність антикорупційних заходів була визнана високою. Ефективність системи управління ризиками в митній сфері визначається не лише внутрішніми механізмами, а й тим, наскільки вони забезпечують реальне спрощення процедур для доброчесних суб'єктів та водночас — підвищення рівня виявлення правопорушень. Позитивні результати, досягнуті у першому кварталі 2025 року, відображають суттєві зміни в підходах до контролю, зокрема через цифровізацію, міжнародну взаємодію та боротьбу з корупцією. У таблиці 2.7 подано основні індикатори, що характеризують загальну ефективність митної служби в межах нової моделі ризик-менеджменту.

Таблиця 2.7 – Ключові показники ефективності митної служби у сфері ризик-менеджменту

Показник	Значення
Скорочення часу митного оформлення	у 1,5 раза
Підприємства, що вважають митницю ефективною	66,5% (найвищий показник з 2016 року)
Зменшення обсягу "сірого імпорту"	до історичного мінімуму
Надходження митних платежів до Держбюджету у І кв. 2025	152,8 млрд грн

Джерело: створено автором на основі: [35]

Ці результати свідчать про поступову, але стійку трансформацію української митної системи в напрямку прозорості, ефективності та відповідності міжнародним

стандартам. Вони також підтверджують, що ризик-орієнтований підхід не лише не шкодить фіскальній функції митниці, а, навпаки, посилює її.

Отже, управління ризиками митної безпеки в Україні у 2025 році демонструє помітний поступ на шляху адаптації до умов глобалізації. Поєднання цифровізації, нормативного вдосконалення, інституційного оновлення та міжнародної взаємодії забезпечило не лише ефективне виявлення порушень, але й суттєве поліпшення загального функціонування митниці. Подальше вдосконалення цієї сфери має спиратися на розширення аналітичних можливостей, розвиток міжвідомчої взаємодії та постійну підтримку доброчесного бізнесу як ключового партнера у забезпеченні митної безпеки.

РОЗДІЛ 3

ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ МИТНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

3.1 Зарубіжний досвід у забезпеченні митної безпеки

У сучасних умовах глобалізації й посилення транскордонної торгівлі країни світу постають перед однаковими викликами у сфері митної безпеки. Зростаючий обсяг зовнішньоекономічних операцій, поява нових технологій переміщення товарів і загроз терористичного чи кримінального характеру вимагає від митних органів нових форм реагування. Саме тому аналіз зарубіжного досвіду у сфері митної безпеки є надзвичайно важливим для формування ефективної та адаптивної системи контролю в Україні [1]. Європейський Союз, як інтеграційне об'єднання з високим рівнем економічної відкритості, розробив різні підходи до організації митної та фінансової безпеки. При цьому в державах-членах ЄС спостерігається дві головні моделі: перша — це включення митних функцій до складу фіскальних органів, друга — інтеграція їх до правоохоронної системи. Розуміння цієї класифікації дозволяє глибше оцінити організаційні особливості кожної країни й визначити, які підходи можуть бути релевантними для України. Європейський досвід організації фінансової безпеки показує, що в країнах Європейського Союзу існують дві основні моделі організації служб, які відповідають за фінансову безпеку. У 13 державах-членах ЄС ці служби входять до складу фіскальних органів (податкових, митних служб або міністерств фінансів), тоді як у 14 країнах вони інтегровані в правоохоронну систему (поліцію, прокуратуру або діють як окремі правоохоронні структури).

Серед країн Європи особливої уваги заслуговує досвід Польщі та Німеччини, які демонструють комплексний та технологічно розвинений підхід до захисту митного простору. Аналіз їхніх практик дозволяє зрозуміти, як саме автоматизація, цифрові системи й аналітика можуть впливати на ефективність виявлення

порушень. Саме на прикладі цих країн можна побачити реальні переваги сучасних підходів до митного управління [40].

Польща та Німеччина демонструють ефективний, комплексний підхід до запобігання митним правопорушенням. Однією з головних особливостей їхньої моделі є широке використання сучасних технологій, що дозволяє забезпечити автоматизацію процесів контролю за переміщенням товарів через кордон, значно скорочуючи людський фактор і підвищуючи рівень точності виявлення порушень [32]. В обох країнах активно впроваджуються автоматизовані системи збору, обробки та аналізу митної інформації, що:

- спрощують процедури митного оформлення,
- прискорюють прийняття рішень митними органами,
- мінімізують можливості для маніпуляцій і шахрайства.

На рисунку 3.1 показана законодавча база Польщі щодо митного контролю:

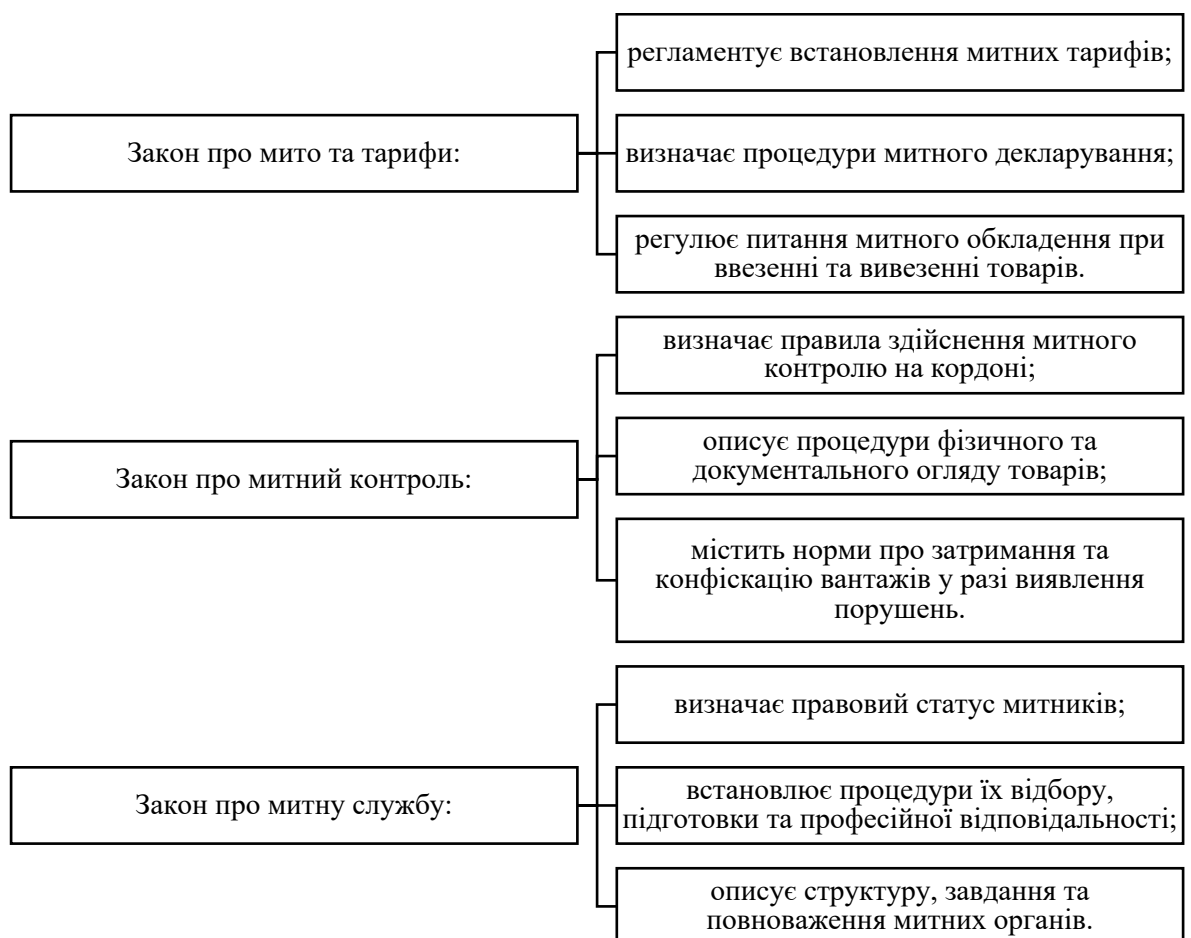

Рисунок 3.1 – Законодавча база Польщі

Джерело: зроблено автором на основі:[28]

Технічне забезпечення митного контролю у Польщі нерозривно пов'язане з її правовим фундаментом. Законодавча база країни не лише закріплює функціонування автоматизованих систем, а й створює умови для їх взаємодії з європейськими нормативами. Таким чином, ефективність польської митниці обумовлена як технологічною, так і нормативною складовою [34].

Польські та німецькі митні служби активно співпрацюють з міжнародними партнерами, зокрема шляхом:

- обміну інформацією про вантажі, які переміщуються через митні кордони,
- проведення спільних перевірок і операцій для боротьби з транснаціональною контрабандою,
- участі у європейських та міжнародних координаційних механізмах боротьби з порушеннями митного законодавства.

Розглянемо митну політику Великої Британії, вона формується з урахуванням складності сучасної міжнародної торгівлі та потреби забезпечення ефективного контролю за переміщенням товарів через державний кордон. Після виходу Великої Британії з ЄС (Brexit) митна система країни зазнала значних змін, що зумовило посилення контролю та запровадження нових процедур [1].

Основні елементи британської системи протидії порушенням:

- митний контроль і регламентація тарифів;
- впровадження електронних систем митного декларування;
- проведення регулярних митних перевірок і аудитів;
- постійне оновлення нормативної бази.

У Великій Британії діє власна система митних тарифів, яка:

- визначає митні ставки для кожного типу товару;
- передбачає як адвалорні ставки (у відсотках від вартості), так і специфічні (у фіксованих сумах).

Електронні системи спрощують процедури подання декларацій, що:

- прискорює розмитнення;
- зменшує ймовірність помилок;

- підвищує прозорість митної системи.

Вихід з ЄС призвів до:

- ускладнення митного регулювання;
- необхідності перегляду процедур ввезення/вивезення;
- підвищення адміністративного навантаження на компанії.

У відповідь Велика Британія запровадила нові інструменти адаптації [13]:

- нові митні процедури,
- підвищений контроль за дотриманням митних правил,
- розширення інформаційної підтримки суб'єктів ЗЕД.

На рисунку 3.2 показано законодавчу базу Великої Британії

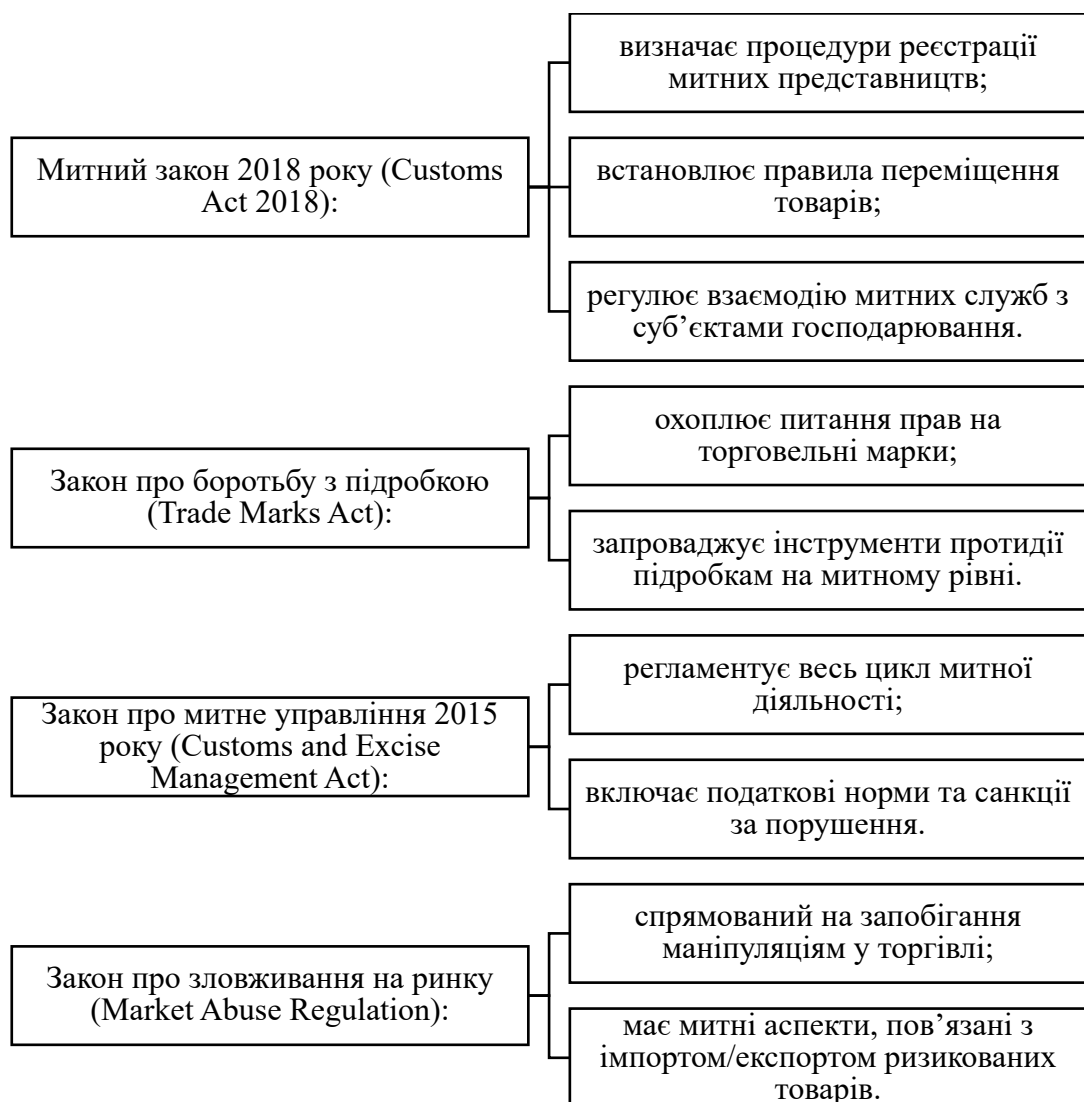

Рисунок 3.2 – Законодавча база Великої Британії

Джерело: зроблено автором на основі: [43, 44, 45]

Британська митна система активно співпрацює з митними органами інших країн, що дозволяє [41]:

- ефективно обмінюватись інформацією,
- здійснювати спільні митні розслідування,
- забезпечувати дотримання єдиних стандартів митного контролю на міжнародному рівні.

Порівнюючи різні моделі організації митної справи в країнах Європи, можна дійти висновку, що саме чітка інституційна структура та гнучка взаємодія між службами дозволяють забезпечити належний рівень контролю. Такий досвід є корисним для України, оскільки показує, як важливо узгоджувати організаційні, правові та технічні компоненти митної політики.

До країн, де функції фінансової безпеки здійснюються у складі фіскальних органів, належать: Австрія, Велика Британія, Греція, Естонія, Ірландія, Іспанія, Кіпр, Латвія, Нідерланди, Німеччина, Португалія, Польща, Швеція [28].

У той час як в інших державах ЄС ці функції виконуються у межах правоохоронних органів, серед яких: Бельгія, Болгарія, Данія, Литва, Люксембург, Італія, Мальта, Румунія, Словаччина, Словенія, Угорщина, Фінляндія, Франція, Чехія.

Модель, яка діє в Україні, де функції забезпечення фінансової безпеки покладені на Державну податкову службу, відповідає практиці таких країн, як: Австрія, Велика Британія, Греція, Ірландія, Іспанія, Нідерланди, Німеччина, Португалія, Швейцарія, Швеція [28].

Також подібна модель функціонує у позаєвропейських країнах: Австралії, Індії, Канаді, Новій Зеландії, Південній Кореї, ПАР, США, Чилі.

У розвинених країнах, таких як Німеччина, Велика Британія, США та Японія, митні органи відіграють переважно правоохоронну роль, зосереджуючи увагу на боротьбі з такими загрозами, як: незаконний обіг наркотиків, зброї, військового спорядження та інші форми контрабанди.

Ще одним аспектом, на який варто звернути увагу, є підхід до етапності митного контролю. У країнах ЄС поширена практика проведення перевірок не

лише на момент переміщення товару через кордон, а й до початку оформлення та після його завершення. Це дозволяє розширити часові межі контролю та забезпечити кращу верифікацію документів і фактичних поставок.

В Україні ж, попри те, що законодавство визначає правоохоронну функцію митних органів, на практиці переважає економічна складова їх діяльності. Через велику кількість порушень митних правил очевидно, що рівень митної безпеки залишається незадовільним. Тому вирішення цієї проблеми вимагає системного підходу на рівні державної політики, який має включати [42]:

- посилення профілактичної роботи проти контрабанди,
- вдосконалення митного контролю,
- підвищення загальної ефективності митної справи.

У державах ЄС поширена практика проведення митних перевірок не лише під час перетину кордону або митного оформлення, а також [42]:

- до початку митних процедур та
- у визначений період після завершення оформлення товарів і транспортних засобів.

Роль міжнародних інституцій, таких як Всесвітня митна організація, важко переоцінити. Її діяльність забезпечує єдиний підхід до митних процедур, сприяє обміну досвідом та створенню платформ для взаємної підтримки між державами. Для України участь у цих структурах — це не лише можливість гармонізувати національне законодавство, а й забезпечити прозорість і прогнозованість у зовнішньоекономічній сфері. Всесвітня митна організація (ВМО) – це незалежний міжурядовий орган, головна мета якого – підвищення ефективності митної служби у всьому світі. Основні напрями її діяльності [23]:

- розробка міжнародних інструментів, які спрощують та гармонізують митні системи і процедури;
- встановлення єдиних стандартів для управління переміщенням товарів, осіб і транспорту через митні кордони;
- надання технічної допомоги, навчальних програм, розробка рекомендацій.

ВМО функціонує як форум, де представники країн-членів мають можливість обговорювати митні питання на рівноправній основі – кожна держава має одного делегата і один голос.

З огляду на вищенаведені приклади, стає очевидним, що Україні варто не просто запозичувати зовнішні рішення, а й адаптувати їх до власного правового, інституційного та економічного середовища. Особливу увагу слід приділити розширенню правоохоронних повноважень митних органів, які в багатьох країнах є активними учасниками кримінального процесу. Це дасть змогу ефективніше боротися з контрабандою та економічною злочинністю. Україна є учасником п'яти конвенцій, що розроблені і адмініструються ВМО, а також двох конвенцій, які були розроблені іншими організаціями, але знаходяться під адмініструванням ВМО.

У рамках ЄС діє Конвенція про взаємну допомогу та співробітництво між митними адміністраціями, що передбачає [6]:

- спільні дії митних служб для попередження, розслідування та притягнення до відповідальності за порушення як національного, так і європейського митного законодавства;
- створення координаційного органу, до складу якого входять представники митних адміністрацій усіх країн-членів. Він відповідає за отримання запитів на надання допомоги та забезпечення їх виконання;
- можливість обміну митними співробітниками, які займаються розслідуванням митних правопорушень;
- транскордонне співробітництво, яке включає:
 - направлення фахівців до інших країн-членів ЄС,
 - організаційну підтримку в процесі проведення спільних розслідувань.
 Таке співробітництво використовується при боротьбі з такими злочинами, як:
 - контрабанда наркотиків, психотропних речовин, зброї;
 - незаконне переміщення культурних цінностей, радіоактивних та токсичних речовин, ядерних матеріалів;
- контрабанда комерційних товарів або продукції, забороненої до ввезення в ЄС.

Кожна країна-член ЄС має право надавати таку допомогу як на прохання іншої країни, так і з власної ініціативи.

У більшості сучасних країн митні органи функціонують у складі міністерства фінансів, що позитивно впливає на загальну ефективність їхньої діяльності. Така організаційна модель дозволяє забезпечити координацію фінансової політики, зменшити дублювання повноважень та мінімізувати політичний і адміністративний тиск з боку інших органів державної влади.

У контексті України, варто перейняти позитивний міжнародний досвід, зокрема щодо [46]:

- узаконення правоохоронного статусу митних органів, що надало б їм повноваження для проведення оперативно-розшукових заходів (розвідувальної та агентурної роботи),
- підвищення інституційної спроможності Державної митної служби в боротьбі з митними правопорушеннями.

Запровадження таких змін сприятиме посиленню контролю над митним кордоном, а також дасть змогу більш ефективно попереджати та розслідувати правопорушення, пов'язані з переміщенням товарів.

Одним із важливих інструментів у системі реагування на порушення митних правил є адміністративне затримання. Це один із заходів адміністративного примусу, який застосовується за наявності факту правопорушення. Він може виконувати як самостійну функцію, так і слугувати доповненням до інших заходів адміністративного впливу.

Водночас не менш важливим залишається технічний компонент митного контролю. Жодна система не буде результативною без належного технічного оснащення: рентген-установок, засобів виявлення прихованих вантажів, цифрових інструментів оцінки ризиків. Саме технологічна модернізація має стати підґрунтям для створення прозорої та ефективної митної служби. Митне обстеження — це спеціальна процесуальна дія, яка може бути застосована лише до юридичних осіб і має на меті:

- виявлення безпосередніх предметів правопорушення;

- виявлення сховищ (тайників), які використовуються для приховування таких предметів;
- виявлення транспортних засобів, що використовуються для переміщення нелегальних товарів;
- виявлення документів та інформації, у тому числі в електронному вигляді, що мають значення для розгляду справи.

Воно може здійснюватися лише за наявності обґрунтованих підстав, зокрема, якщо є інформація про наявність певних товарів або документів у конкретному місці.

Процедура повинна відбуватись у присутності [16]:

- представників юридичної особи;
- понятих;
- фахівців із відповідними знаннями (у разі потреби).

За результатами митного обстеження складається протокол встановленої форми, який є документальним підтвердженням законності та обґрунтованості дій митників.

Залежно від характеристик і специфіки товарів, які переміщуються через митний кордон, звичайний візуальний огляд не завжди дозволяє виявити порушення. Наприклад, відмінності між задекларованими і фактично переміщеними товарами можуть бути неочевидними без спеціальних знань або технічного обладнання.

У таких випадках [36]:

- залучаються спеціалісти з технічного забезпечення митного контролю;
- застосовуються рентген-установки, прилади для виявлення прихованих відсіків, детектори тощо;
- використовується система управління ризиками, яка на основі аналітики визначає високу ймовірність правопорушень (наприклад, недекларування або приховування товарів).

Для підвищення ефективності роботи митних органів України в частині протидії порушенням митного законодавства доцільно зосередити увагу на таких напрямках:

1. Посилення контролю за достовірністю поданих документів при переміщенні товарів і транспортних засобів через державний кордон.
2. Перевірка відповідності поданих даних із використанням міжнародних каналів співпраці – через направлення запитів до митних органів інших держав.
3. Порівняння митної статистики України з даними митних служб країн-відправників/одержувачів з метою виявлення можливих розбіжностей щодо:
 - походження товарів;
 - кількості;
 - митної вартості.

Модернізація інформаційних технологій у митниці, що дозволить підвищити автоматизацію перевірок та зменшити людський фактор.

Посилення міжвідомчої взаємодії на регіональному рівні між митними та правоохоронними структурами для [2]:

- обміну інформацією;
- проведення спільних операцій;
- оперативного реагування на ризики.

Зарубіжний досвід переконливо демонструє, що ефективна система митної безпеки не обмежується лише функцією фіскального контролю. Вона охоплює оперативно-розшукову діяльність, цифрову трансформацію, міжвідомчу співпрацю та інтеграцію в міжнародні структури. Країни ЄС, Велика Британія, США та інші розвинені держави застосовують комплексний підхід до митної політики, у якому ключовими є профілактика правопорушень, багаторівнева перевірка та високий рівень автоматизації процедур.

Україні доцільно адаптувати ці практики, зосереджуючись на створенні сучасної митної інфраструктури, перегляді повноважень митних органів, посиленні інституційної спроможності Держмитслужби та розширенні міжнародної взаємодії. Тільки такий підхід дозволить не лише підвищити ефективність митної

системи, а й забезпечити її повну відповідність вимогам європейського простору безпеки та торгівлі.

3.2 Проблеми забезпечення митної безпеки в Україні

Митна безпека є ключовим елементом національної безпеки будь-якої держави, оскільки вона впливає на економічну стабільність, захист внутрішнього ринку, боротьбу з контрабандою та транснаціональною злочинністю. В умовах збройної агресії Російської Федерації, складної геополітичної ситуації та активної євроінтеграції, проблеми митної безпеки в Україні набувають особливої актуальності.

Корупція залишається однією з головних загроз митній безпеці. Практика "сірого" та "чорного" імпорту, маніпуляції з кодами товарів, заниження митної вартості та інші схеми ухилення від оподаткування поширені у багатьох пунктах пропуску. За даними Національного антикорупційного бюро України та ЗМІ, щороку держава втрачає мільярди гривень через корупційні дії на митниці [38].

Положення про Державну митну службу України, а також її Антикорупційна програма на 2023–2025 роки свідчать про наміри систематизувати та покращити антикорупційну політику, підвищити рівень прозорості та довіру суспільства до митної служби. Однак відсутність єдиного науково-обґрунтованого підходу до трактування поняття компетенції митних органів у контексті антикорупційної діяльності ускладнює практичну реалізацію відповідних заходів [17].

Митні органи реалізують державну політику у сфері митної справи, проте завдання і функції, які вони виконують, часто не мають чіткого змістовного окреслення в законодавстві. Вони, як правило, визначаються лише на загальному рівні, що ускладнює ефективну реалізацію державного контролю у митній сфері, а також відкриває простір для зловживань і корупційних проявів. Це, своєю чергою, створює загрози для митної безпеки, сприяючи ухиленню від сплати митних платежів, контрабанді та іншим правопорушенням.

Аналіз нормативно-правових актів та наукових позицій дає підстави розглядати компетенцію митних органів як частину їх адміністративно-правового статусу. Вона охоплює не лише перелік прав та обов'язків, а й визначає завдання, функції, предмет відання, місце в структурі державної влади, а також мету і сферу діяльності. У свою чергу, повноваження митних органів є конкретними юридично закріпленими можливостями діяти у визначених законом межах для досягнення поставлених завдань.

Відповідно до Концепції адміністративної реформи в Україні, повноваження органу виконавчої влади — це закріплені за ним права й обов'язки. У цьому сенсі поняття «компетенція» виступає як узагальнююча категорія, що охоплює повноваження, функції та мету діяльності органу. У юридичній енциклопедії повноваження визначаються як сукупність закріплених прав і обов'язків, що реалізуються через нормативно-правові акти або організаційно-розпорядчі дії [8].

Попри численні спроби реформування митного законодавства, його складність, неоднозначність окремих положень та часті зміни створюють умови для зловживань і маніпуляцій. Законодавча база часто не встигає адаптуватися до нових викликів, зокрема — до цифровізації торгівлі, гібридних схем контрабанди, нових вимог ЄС.

Багато митних пунктів в Україні не мають сучасного обладнання для ефективного огляду вантажів. Відсутність або застарілість сканерів, вагових комплексів, систем відеоспостереження суттєво знижують ефективність контролю. Це створює "вікна можливостей" для контрабанди зброї, наркотиків, нелегального переміщення культурних цінностей тощо.

Після 2014 року, а особливо — з початком повномасштабного вторгнення у 2022 році, Україна втратила контроль над частиною державного кордону. Це створює серйозні ризики нелегального переміщення товарів та людей, включно з військовою контрабандою та постачанням ресурсів до окупованих територій.

Контрабанда в Україні набула системного характеру. Найбільше піддаються ризику галузі тютюнових виробів, алкогольної продукції, електроніки, текстилю,

автозапчастин. За оцінками експертів, частка тіньового імпорту в окремих секторах досягає 30-40%.

Україна прагне інтегруватися до європейської митної системи, однак процес ускладнюється бюрократичними, технічними та організаційними чинниками. Відсутність належної автоматизації, електронного обміну інформацією, а також уніфікації стандартів заважає ефективному співробітництву з митними службами країн ЄС.

Щоб оцінити сучасний стан митної безпеки України, доцільно звернутися до SWOT -аналізу (таблиця 3.1). Цей метод дає змогу виявити внутрішні сильні та слабкі сторони системи, а також визначити зовнішні можливості та загрози, які формують умови функціонування митної служби у стратегічному вимірі.

Таблиця 3.1 – SWOT -аналіз митної безпеки України

Сильні сторони (Strengths)	Слабкі сторони (Weaknesses)
- Наявність законодавчої бази для контролю товарів	- Високий рівень корупції в митних органах
- Географічне розташування як транзитної держави	- Недостатнє технічне забезпечення митниць
- Досвід реформування митної служби	- Повільна цифровізація процесів
- Підтримка міжнародних партнерів	- Низька кадрова мотивація митників
- Доступ до міжнародних аналітичних систем	- Часті зміни митного законодавства
Можливості (Opportunities)	Загрози (Threats)
- Інтеграція з митною системою ЄС	- Ескалація воєнних дій, втрата контролю над кордоном
- Залучення фінансування ЄС на модернізацію	- Зростання масштабів контрабанди
- Участь у міжнародних антикорупційних ініціативах	- Вплив організованої злочинності
- Впровадження інтелектуальних систем контролю	- Недовіра бізнесу до митної системи
- Розвиток співпраці з міжнародними структурами	- Політична нестабільність і відсутність стратегій

Сильні сторони митної системи України засновані переважно на правовому фундаменті та політичному векторі євроінтеграції. У країни вже є необхідна нормативна база, а участь у міжнародних ініціативах створює перспективи технічної й фінансової підтримки реформ. Однак, ці переваги часто нейтралізуються хронічними слабкими місцями. Корупція в ланках митного контролю, технічна неоснащеність і кадрові проблеми залишаються основними бар'єрами на шляху до ефективної митної безпеки.

Можливості, що відкриваються перед Україною, пов'язані з цифровізацією, міжнародною співпрацею та доступом до європейських практик. Проте ці перспективи стикаються з реальними загрозами: війна, політична нестабільність, тиск тіньового бізнесу. Якщо не буде чіткого стратегічного плану реформування митної системи, навіть найкращі можливості залишаться нереалізованими.

Загрози носять системний характер. Тіньовий імпорт, втрата частини митного кордону, активізація організованої злочинності — це не просто окремі виклики, а явища, що глибоко вкорінилися у функціонування митної системи. В умовах війни питання митної безпеки виходить за межі економіки — це вже безпосередньо елемент національної оборони.

Враховуючи результати аналізу, очевидною стає необхідність побудови нової моделі митної безпеки. Передусім, вона має ґрунтуватися на прозорості, цифровізації та довірі. Важливим елементом реформи є запровадження принципу "довіри, але перевірки", де бізнес не сприймається як ворог, а як партнер. Водночас — держава повинна мати всі інструменти для протидії ризикам та зловживанням.

Стратегічна модернізація митниці має включати:

- створення національної стратегії митної безпеки;
- комплексну цифровізацію — від оформлення документів до автоматичного ризик-менеджменту;
- технічне переоснащення пунктів пропуску за стандартами ЄС;
- незалежний антикорупційний аудит і нагляд;
- регулярне професійне навчання кадрів.

Також вкрай важливим залишається міжнародний вектор. Приєднання до системи митного кодексу ЄС, участь у спільних операціях з країнами-партнерами, прозорий обмін інформацією — усе це має стати частиною комплексної політики безпеки.

Проблеми митної безпеки в Україні мають глибокі інституційні, технічні та політичні корені. Незважаючи на наявність певних сильних сторін і підтримку з боку міжнародної спільноти, митна система країни досі лишається вразливою до

зовнішніх і внутрішніх загроз. Результати СВОТ-аналізу свідчать про дисбаланс між потенційними можливостями та актуальними викликами.

Україна не має права відкладати реформу митної безпеки. В умовах війни й післявоєнної відбудови ця сфера має стати пріоритетною. Лише системний підхід, що поєднує цифрові рішення, технічне оновлення, антикорупційну політику й міжнародну інтеграцію, дасть змогу створити митницю нового зразка — ефективну, прозору та здатну захищати економічні й національні інтереси держави.

3.3 Пріоритетні напрями розвитку митної безпеки України

Митна безпека в умовах сучасної України стала не лише компонентом економічного управління, а й невід’ємною складовою національної безпеки. В умовах повномасштабної війни, економічної нестабільності та інтенсивної євроінтеграції питання розвитку митної сфери потребує чіткого стратегічного планування. Митниця — це не просто пункт контролю на кордоні. Це інструмент регулювання потоків товарів, захисту внутрішнього ринку, протидії контрабанді, забезпечення фіскальної стійкості держави. Пріоритетні напрями розвитку митної безпеки повинні відповідати поточним викликам та передбачати довгострокову перспективу інтеграції до європейського митного простору. Важливо розглядати ці напрями не ізольовано, а як взаємопов’язані вектори системної трансформації. Розвиток митної безпеки — це процес, який вимагає зміни не лише інструментів і технологій, а й підходів до управління, оцінки ризиків та взаємодії з громадянами і міжнародними партнерами.

Після 2022 року митна система України опинилася в нових умовах. Воєнні дії призвели до втрати контролю над частиною митного кордону, змінили логістику переміщення товарів, посилили ризики контрабанди, зокрема нелегальної зброї, медикаментів, пального. У таких умовах ключовим завданням є не лише збереження контролю, а й модернізація митної політики у відповідності до стандартів Європейського Союзу.

Міжнародний досвід показує, що митна безпека — це не стільки контроль, скільки прогнозування ризиків, аналітика, електронна взаємодія між структурами та партнерське середовище. Саме в цьому напрямі повинна рухатися Україна, використовуючи вже існуючі інституційні платформи та потенціал співпраці з ЄС, НАТО та іншими міжнародними організаціями.

Розвиток митної безпеки в Україні повинен відбуватися за логікою сталості та безперервності. Це означає поступове формування цілісної системи, в основі якої — сучасні технології, професійний кадровий склад, якісна нормативна база та прозорість усіх процесів. Митниця майбутнього — це цифрова, швидка, справедлива структура, що балансує між інтересами держави, бізнесу та громадянина.

Окремим напрямом є формування довіри до митної системи, яка має бути не каральним органом, а партнером для легального бізнесу. Для цього слід змінити логіку функціонування митниці: від "затримання і перевірки" до "аналізу і прогнозування". Цю концепцію можна представити у вигляді таблиці 3.2:

Таблиця 3.2 – Напрями розвитку митної безпеки України у коротко- та середньостроковій перспективі

Ключовий напрям	Зміст розвитку
Інституційне реформування	Переосмислення структури Держмитслужби, децентралізація та впровадження автономії
Цифрова трансформація	Впровадження електронних систем управління ризиками, блокчейн-реєстрів, е-кабінет
Технічна модернізація	Оснащення митниць сучасними сканерами, автоматичними ваговими системами
Європейська інтеграція	Адаптація Митного кодексу до стандартів ЄС, приєднання до системи EU Customs
Антикорупційна політика	Створення незалежного внутрішнього аудиту, цифровий контроль за рішеннями
Професійна підготовка кадрів	Регулярні тренінги, атестації, обмін досвідом із митницями країн ЄС
Взаємодія з бізнесом	Впровадження прозорих сервісів, "митного омбудсмена", зворотного зв'язку

Розвиток митної безпеки не може бути ефективним без стратегії, що базується на довгострокових цілях та адаптується до змін зовнішнього середовища. Така стратегія має враховувати як оборонні, так і економічні аспекти. У контексті воєнного часу митниця повинна забезпечувати фільтрацію військової допомоги,

захист від подвійного використання товарів, контроль за переміщенням осіб, які можуть становити загрозу.

Водночас, митна стратегія повинна мати чіткий фінансовий вектор: забезпечення стабільних надходжень до бюджету без тиску на бізнес. Це можливо лише за умов ризик-орієнтованої системи контролю. Таким чином, замість вибіркового перевірок має діяти аналітична модель, яка автоматично визначає підозрілі вантажі, орієнтуючись на об'єктивні критерії.

Однією з умов реалізації стратегії є перехід до митного "єдиного вікна", яке б пов'язувало всі служби в єдину цифрову систему. Завдяки цьому процеси оформлення скоротяться в рази, а контроль стане об'єктивним і мінімізованим від впливу людського чинника.

Розвиток митної безпеки неможливий без міжнародного компоненту. Партнерство з Європейською комісією, участь у спільних операціях із митницями Польщі, Словаччини, Румунії створює нові стандарти взаємодії. Україна має можливість не лише адаптувати європейські норми, а й стати прикладом для пострадянських держав у питаннях прозорості та ефективності.

Водночас, інтеграція вимагає ретельної роботи з гармонізацією процедур. Це включає уніфікацію кодів товарів, взаємне визнання митного контролю, а також повне підключення до систем обміну митною інформацією на рівні ЄС. У цьому контексті важливо не втратити власну суверенність над митною політикою, забезпечивши баланс між інтеграцією та інтересами національного виробника.

Митна безпека — це не лише технології й нормативи. У її основі завжди стоїть людина. Професіоналізм, етичність і стійкість митного працівника мають вирішальне значення. Тому пріоритетним напрямом є побудова нової кадрової політики: підвищення престижу митної служби, забезпечення конкурентної оплати, незалежна атестація.

Важливим етапом тут є створення професійної школи митників нового покоління. Така школа має бути не формальним навчальним закладом, а платформою постійного оновлення знань, обміну досвідом із європейськими колегами та розвитку лідерських якостей.

Важливим викликом залишається цифровізація митних процедур. І хоча електронне декларування значно прискорює обробку товарів, воно потребує посиленого контролю за кібербезпекою та недопущення витоку або спотворення даних.

Також виникає необхідність оновлення методів контролю, орієнтованих на ризик-менеджмент, що дозволяє фокусувати ресурси митної служби на найбільш критичних напрямках, замість тотального огляду всіх партій товару.

Для ефективного забезпечення митної безпеки необхідно впроваджувати комплексний підхід, який базується на чіткій регламентації процедур, посиленні аналітичної складової, цифровізації та міжнародній співпраці. Особливу роль у цьому відіграє впровадження інституту авторизованих економічних операторів (АЕО), що забезпечує фільтрацію учасників ЗЕД за ступенем довіри та надає преференції тим, хто демонструє відповідальну поведінку [33].

Також необхідним є посилення кадрової спроможності митних органів — шляхом підвищення кваліфікації персоналу, залучення ІТ-фахівців, створення умов для протидії корупції. Розвиток аналітичних центрів у структурі Держмитслужби дозволить не лише виявляти порушення, а й прогнозувати загрози наперед.

Особливу увагу варто приділяти взаємодії митної служби з іншими органами в системі забезпечення національної безпеки, включаючи Службу безпеки України, Державну прикордонну службу, Національну поліцію, податкові та фінансові органи. Така міжвідомча координація дозволяє оперативно реагувати на порушення та проводити спільні заходи з виявлення і нейтралізації загроз [33].

Пріоритетні напрями розвитку митної безпеки в Україні повинні враховувати не лише поточні обставини, а й бачення майбутнього — європейського, відкритого, безпечного. Митниця має перетворитися з об'єкта нарікань і корупційного ризику на взірець ефективної державної інституції. Це можливо лише за умов комплексного підходу, де ключовими будуть цифровізація, технічне переоснащення, правова стабільність, міжнародне партнерство та кадрова політика.

Кожен із названих напрямів не існує окремо — вони взаємодіють, підсилюють один одного й формують єдину модель нової української митниці. Такий підхід дозволить забезпечити не лише фінансову стабільність, а й довіру бізнесу, ефективність державного контролю й гідне представлення України на міжнародній арені.

Найголовніше — розглядати митну безпеку не як тимчасову проблему, а як стратегічний напрям державного розвитку. І саме від того, наскільки успішно буде реалізовано ці напрями, залежить і економічна незалежність України, і її геополітична суб'єктність у післявоєнному світі.

ВИСНОВОК

Забезпечення митної безпеки України в умовах глобалізаційних змін є складним багаторівневим процесом, що вимагає комплексного підходу та зваженої політики. У ході виконання дослідження було проаналізовано системні аспекти функціонування митної безпеки як важливого елементу національної безпеки, здійснено комплексну оцінку її сучасного стану, вивчено міжнародний досвід та визначено ключові напрями подальшого вдосконалення. Результати роботи відповідають поставленим на початку завданням, кожне з яких дозволило наблизитись до реалізації головної мети дослідження — визначення ефективних механізмів забезпечення митної безпеки України з урахуванням викликів глобального середовища.

Розкрито сутність митної безпеки як складової національної безпеки України. У процесі дослідження було з'ясовано, що митна безпека — це стан захищеності економічних, правових, соціальних і стратегічних інтересів держави від зовнішніх та внутрішніх загроз, що виникають у процесі переміщення товарів, капіталів і ресурсів через митний кордон. Вона є невіддільною складовою економічної та національної безпеки загалом, оскільки прямо впливає на фінансову стабільність, конкурентоздатність внутрішнього ринку та рівень криміналізації зовнішньоекономічної діяльності. Установлено, що митна безпека забезпечує захист від контрабанди, порушень митних правил, недекларування, ухилення від сплати платежів, переміщення заборонених товарів, зокрема зброї, наркотиків і фальсифікату. Це дозволяє розглядати митну сферу не лише в контексті регулювання торгівлі, а як один з ключових безпекових інструментів державної влади.

Визначено основні функції митної служби в контексті забезпечення митної безпеки. Поглиблений аналіз діяльності Державної митної служби України показав, що її функції виходять далеко за межі суто фінансового наповнення бюджету. У сучасних умовах митні органи виконують також правоохоронну, контрольну, аналітичну та координаційну функції. Саме митниця є першим

бар'єром на шляху нелегального переміщення товарів, грошових коштів, стратегічних ресурсів. Встановлено, що ефективна реалізація цих функцій можлива лише за умов модернізації технічного забезпечення, посилення кадрового потенціалу, прозорості нормативної бази та запровадження цифрових технологій. Особливої важливості набуває функція ризик-менеджменту, яка забезпечує точковий контроль за небезпечними напрямками і зменшує тиск на добросовісний бізнес.

Проаналізовано нормативно-правову базу у сфері митної безпеки. У дослідженні докладно розглянуто основні законодавчі та підзаконні акти, що регулюють митну безпеку в Україні. З'ясовано, що основою правового поля є Митний кодекс України, який визначає повноваження митних органів, процедури контролю, відповідальність за порушення, а також співпрацю з іншими державними структурами. Водночас встановлено, що українське законодавство перебуває в процесі постійного оновлення та гармонізації з нормами ЄС. Це сприяє європейській інтеграції, але водночас створює складнощі в застосуванні норм на практиці через надмірну регламентацію та нестачу стабільності. Недосконалість правозастосування та низька швидкість реагування законодавства на нові форми порушень залишаються важливими проблемами для подальшого вирішення.

Оцінено сучасний стан митної безпеки України та основні показники її ефективності. Зібрані статистичні дані та аналітична інформація свідчать про поступову, але стійку трансформацію системи митного контролю. Було виявлено позитивну динаміку в частині зростання авторизованих економічних операторів, зменшення часу оформлення товарів та зниження рівня «сірого» імпорту. Разом з тим, система й досі стикається з хронічними проблемами: корупцією, нестачею технічних засобів контролю, неефективною взаємодією між органами. Митні органи поступово впроваджують ризик-орієнтовані підходи, але їх повна автоматизація залишається незавершеною. Таким чином, ефективність митної безпеки зростає, однак не досягає бажаного рівня через внутрішні інституційні обмеження.

Досліджено ризики, пов'язані з глобалізаційними процесами, та їх вплив на митну безпеку. Глобалізація, з одного боку, розширює можливості для торгівлі, а з іншого — створює нові загрози для національної митної безпеки. Зокрема, зростає кількість транскордонних схем, ускладнюються логістичні маршрути, активізується діяльність транснаціональних злочинних угруповань. У дослідженні було встановлено, що глобалізаційні виклики вимагають від України нових підходів до верифікації даних, митного аналізу, інформаційного обміну та правового супроводу. Найбільш значущими викликами визнано кіберризики, інтелектуальну контрабанду (нелегальне ПЗ, цифрові товари), а також зростання обсягу міжнародних поштових відправлень, які ускладнюють контроль.

Вивчено міжнародний досвід у сфері митного контролю та адаптації національної політики. Було розкрито досвід таких країн, як Польща, Німеччина, Велика Британія. Встановлено, що ефективна система митної безпеки формується за умов цифрової трансформації, автоматизації процесів, прозорості нормативної бази, міжвідомчої співпраці та широкої участі в міжнародних організаціях, зокрема у Всесвітній митній організації. Україна, хоч і є стороною міжнародних конвенцій, поки що не реалізувала весь потенціал співпраці. Досвід зазначених країн підтверджує важливість забезпечення митним органам реальних правоохоронних повноважень, доступу до аналітичної інформації, оперативного обміну з митницями інших держав.

Сформульовано пропозиції щодо підвищення ефективності системи митної безпеки України. На основі аналітичних результатів роботи було розроблено практичні пропозиції, які стосуються вдосконалення законодавства, цифровізації митних процедур, технічної модернізації пунктів пропуску, кадрового оновлення митної служби, а також розвитку співпраці з міжнародними інституціями. Особлива увага приділяється запровадженню системи митного ризик-менеджменту на основі штучного інтелекту, посиленню повноважень щодо протидії контрабанді та створенню єдиного аналітичного центру національного рівня. Рекомендації орієнтовані як на короткострокову, так і на середньострокову перспективу, з урахуванням поточного стану системи та зовнішніх ризиків.

Проведене дослідження дозволило не лише проаналізувати сучасний стан митної безпеки України, а й окреслити чіткі напрями її вдосконалення з урахуванням глобальних викликів. В умовах війни, економічної нестабільності та активної євроінтеграції митниця має стати не лише фіскальним інструментом, а й стрижнем системи національної безпеки.

Забезпечення ефективної митної безпеки вимагає стратегічної політики, інтеграції технологій, незалежності митної служби та її активної участі у міжнародній взаємодії. Відповідальне реформування у цьому напрямі сприятиме не лише економічній стабільності, а й геополітичній стійкості України на сучасному етапі її розвитку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бобрижна Г. В. Аналіз зарубіжного досвіду управління митними ризиками в системі гарантування економічної безпеки держави. *Вісник Академії митної служби України*. 2022. № 1(6). С. 138–145.
2. Дзюбинський А. В., Дзюбинська О. В., Шегинський О. В. Митна політика в умовах воєнного стану. *Товарознавчий вісник*. Вип. 16. С. 98–104. (дата звернення: 15.04.2025).
3. Дорофєєва Л. М. Європейський вектор розвитку української митниці : монографія. Дніпро : УМСФ, 2019. 448 с.
4. Імплементацийний регламент Комісії (ЄС) 2015/2446 від 24.11.2015 щодо детальних правил імплементування певних положень Регламенту Європейського Парламенту і Ради (ЄС) № 952/2013 про встановлення Митного кодексу Союзу. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_029-15#Text (дата звернення: 15.04.2025).
5. Ільченко О. В., Каріх І. В. Поняття та особливості митної безпеки як складової національної безпеки України. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер. «Юриспруденція»*. 2023. № 66. С. 34–37. URL: <https://www.vestnik-pravo.mgu.od.ua/archive/juspradenc66/9.pdf> (дата звернення: 17.05.2025).
6. Конвенція про договір міжнародного дорожнього перевезення вантажів (КДПВ) : Женева, 19.05.1956. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_132#Text (дата звернення: 17.05.2025).
7. Конституція України : Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр#Text> (дата звернення: 17.05.2025).
8. Концепція адміністративної реформи в Україні : затверджена Указом Президента України від 22.07.1998 № 810/98. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/810/98#Text> (дата звернення: 07.05.2025).

9. Левко М. М. Системний підхід до визначення ролі та місця митної безпеки у забезпеченні економічної безпеки держави. Науковий вісник Херсонського державного університету. 2019. № 15. С. 16–20.
10. Митний кодекс України : Закон України від 13.03.2012 № 4495-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4495-7?find=1&text=%D0%BA%D0%BE%D0%BC%D0%BF%D0%B5%D1%82%D0%B5%D0%BD%D1%86#n407> (дата звернення: 07.04.2025).
11. Міжнародна конвенція про спрощення та гармонізацію митних процедур (Кіотська конвенція) : Протокол від 26.06.1999. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_641#Text (дата звернення: 17.05.2025).
12. Мостовий А. С. Функції митних режимів: порівняльна характеристика з митним правом Європейського Союзу. Вісник Львівського національного університету. 2018. Вип. 47. С. 90–95.
13. Несторишен І. В., Бережнюк І. Г., Брендак А. І. Система управління митними ризиками в контексті спрощення митних процедур. *Modern Economics*. 2020. № 22. С. 59–63. DOI: [https://doi.org/10.31521/modecon.V22\(2020\)-09](https://doi.org/10.31521/modecon.V22(2020)-09).
14. Пашко П., Федоришина Л., Фрадинський О. Загрози і виклики перед митною системою України в умовах пандемії. *Перспективи розвитку науки і бізнесу в глобальному середовищі*: мат. Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Тернопіль, 20 трав. 2020 р.). Тернопіль : ТНЕУ, 2020. С. 136–138.
15. Пашко П. В., Пашко Д. В., Мирошніченко Г. Б., Штик Ю. В. Щодо напрямків удосконалення митної політики та механізмів інноваційного розвитку митної справи. *Сталий розвиток економіки*. 2024. № 3(50). С. 146–155.
16. Постанова Кабінету Міністрів України : нормативно-правові акти, що регулюють митну політику України. URL: <https://www.kmu.gov.ua> (дата звернення: 17.05.2025).
17. Про державну службу : Закон України від 10.12.2015 № 889-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/889-19#Text> (дата звернення: 17.05.2025).
18. Про внесення змін до Митного кодексу України щодо імплементації деяких положень Митного кодексу Європейського Союзу : Закон України від

22.08.2024 № 3926-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3926-20#Text> (дата звернення: 17.05.2025).

19. Стамбульська конвенція про тимчасове ввезення : Стамбул, 26.06.1990. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_745#Text (дата звернення: 17.05.2025).

20. Резнік Н., Боштан А. Особливості здійснення митного контролю в Україні у період війни. *Молодий вчений*. 2022. № 11(111). С. 103–107. DOI: <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2022-11-111-22>.

21. Резнік Н. П., Боровик Т. В. Митна справа та митна політика держави. *Молодий вчений*. 2022. № 9(109). С. 162–165.

22. Рябчук О. Г., Салямон-Міхєєва К. Д. Сучасні реалії та перспективи митного аудиту в Україні. *Український економічний часопис*. 2023. № 2. С. 65–69. DOI: <https://doi.org/10.32782/2786-8273/2023-2-12>.

23. Сидор Г. В., Коркушко О. Н., Тимків А. О. Оцінювання ефективності здійснення митних процедур на митниці. *Інклюзивна економіка*. 2024. № 4(06). С. 36–40. DOI: https://doi.org/10.32782/inclusive_economics.6-5.

24. Сидорович О., Герчаківський С. Інформаційне забезпечення митної справи України в контексті цифрової стратегії розвитку суспільства. *Світ фінансів*. 2021. № 1(66). С. 210–225.

25. Статистика та реєстри. Державна митна служба України. URL: <https://customs.gov.ua/statistika-ta-reiestri> (дата звернення: 13.04.2025).

26. Тертична А., Найдено О. Роль митних органів у забезпеченні митної безпеки. *Економіка та суспільство*. 2023. № 48. DOI: [10.32782/2524-0072/2023-48-63](https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-48-63).

27. Українська митниця: розвиток попри війну : Митний огляд І квартал 2025 р. URL: <https://mof.gov.ua/storage/files/Митний%20огляд%20I%20кв%202025.pdf> (дата звернення: 15.04.2025).

28. Український та зарубіжний досвід побудови митних органів: рекомендації для сучасної України. URL:

http://www.ier.com.ua/files/Projects/Projects_2014/Trade_Facilitation_dialogue/Ukrainian_customs_service_Savarets_2017.pdf (дата звернення: 15.04.2025).

29. Федотов О. П., Назарко А. А. Інструментальна специфіка впровадження процесів цифрового розвитку, цифрової трансформації та цифровізації Державної митної служби України. *Київський часопис права*. 2023. № 2. С. 93–105.

30. Централізоване митне оформлення – новий стандарт ефективності. Асоціація підприємств інформаційних технологій України. URL: <https://apitu.org.ua/tsentralizovane-mytne-oformlennia-novyuy-standart-efektyvnosti/> (дата звернення: 13.04.2025).

31. Шевченко Л. В. Адміністративно-правова характеристика діджиталізації у сфері митної справи. *Аналітично-порівняльне правознавство* (електронне наукове видання). 2022. № 5. С. 318–323.

32. Durchführung erlassenen Zollverordnung (ZollV) vom 23. Dezember 1993. URL: https://www.zoll.de/DE/Fachthemen/Zoelle/Rechtsgrundlagen/rechtsgrundlagen_node.html (date of access: 15.04.2025).

33. Forum Prava. 2024. 78(1). P. 32–39. (Research Article). ISSN 1995-6134.

34. Ilchenko O. V. Competence of customs authorities with regard to combating corruption in the area of customs security. *Uzhhorod National University Herald. Series: Law*. 2025. Vol. 3, no. 86. P. 317–322. DOI: <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2024.86.3.48> (date of access: 17.05.2025).

35. Import, export and customs for business: detailed information. URL: <https://www.gov.uk/topic/business-tax/import-exportIntegration> (date of access: 15.04.2025).

36. Kuziev I., Umanska A., Kostretsov A. Peculiarities of Customs Clearance of Customs Procedures. *Central Ukrainian Scientific Bulletin. Technical Sciences*. 2023. Vol. 1, no. 7(38). P. 252–258. DOI: [https://doi.org/10.32515/2664-262x.2023.7\(38\).1.252-258](https://doi.org/10.32515/2664-262x.2023.7(38).1.252-258) (date of access: 13.04.2025).

37. McCutcheon J. Monopolised product shapes and factual distinctiveness under s 41(6) of the Trade Marks Act 1995 (Cth). *Lawbook Co.*, 2004. № 15. Pp. 18–33.
38. Pasternak-Malicka M. Rola Kodeksu karnego skarbowego i kontroli administracji skarbowej w walce z szarą strefą w funkcjonowaniu przedsiębiorstw. *Finanse, rynki finansowe ubezpieczenia: Zeszyty naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego*. 2022. № 52(708). P. 77.
39. Stepanenko S. V. Directions for improving customs control and movement of goods across the customs border of Ukraine. *Актуальні проблеми політики*. 2023. No 71. P. 49–54. DOI: <https://doi.org/10.32782/app.v71.2023.7> (date of access: 15.04.2025).
40. The Market Abuse (Amendment) (EU Exit) Regulations 2019 (revoked). URL: <https://www.legislation.gov.uk/ukxi/2019/310/contents> (date of access: 15.04.2025).
41. Ustawa z dnia 19 marca 2004 r. Prawo celne. Dz.U. z 2004 r. Nr 68 poz. 622. URL: <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WDU20040680622> (date of access: 15.04.2025).
42. Ustawa z dnia 27 sierpnia 2009 r. o Służbie Celnej. Dz.U. 2009 nr 168 poz. 1323. URL: <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WDU20091681323> (date of access: 15.04.2025).
43. UK Customs and Excise Management Act 2015. Chapter 2. URL: <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/1979/2/2015-02-17> (date of access: 15.04.2025).
44. UK Taxation (Cross-border Trade) Act 2018. Chapter 22. URL: <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/2018/22/enacted> (date of access: 15.04.2025).
45. UK Trade Marks Act 1994. Chapter 26. URL: <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/1994/26> (date of access: 15.04.2025).
46. Zollverwaltungsgesetz (ZollVG) vom 21. Dezember 1992. URL: <https://www.gesetze-im-internet.de/zollvg/BJNR121250992.html> (date of access: 15.04.2025).
47. Бороденко Т.М. Митна безпека України та її забезпечення в сучасних умовах. *International security studios:managerial, technical, legal, environmental,*

informative and psychological aspects. International collective monograph. Volume II. Zenodo. 2024 p. 72-100 URL: <https://zenodo.org/records/10838030> (date of access: 20.05.2025).

48. Гапонюк М.А., Бороденко Т.М. Трансформація митниці: фактори появи електронної митниці. *Міжнародний науковий журнал «Грааль науки»*, 2023. № 26. с.54-63

49. Yereshko K., Khoma O., Pyslytsia A. Digitalization of customs procedures: current prospects. *Journal of Vasyl Stefanyk Precarpathian National University*. 2024. № 2. pp. 103-115. DOI:<https://doi.org/10.15330/jpnu.11.2.103-115>.

50. Рудик Н. В., Славкова А. А., Захожай К. В. Вплив митного регулювання на зовнішньоекономічну діяльність в умовах кризових потрясінь. *Бізнес Інформ*. 2025. №1. С. 208–219. DOI:<https://doi.org/10.32983/2222-4459-2025-1-208-219>

51. Бороденко Т. М. Європейський вектор в митному адмініструванні України. *Міжнародний науковий журнал «Грааль науки»*. 2023. № 24. С. 132-139. URL: <https://doi.org/10.36074/grail-of-science.17.02.2023.021>. (дата звернення: 5.04.2025).

Звіт подібності

метадані

Назва організації

Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman KNEU

Заголовок

HavryliukD-plagiat

Автор

Науковий керівник / Експерт

Гаврилюк Д.В.Бороденко Т.М.

підрозділ

кафедра фінансів імені Віктора Федосова

Обсяг знайдених подібностей

Коефіцієнт подібності визначає, який відсоток тексту по відношенню до загального обсягу тексту було знайдено в різних джерелах. Зверніть увагу, що високі значення коефіцієнта не автоматично означають плагіат. Звіт має аналізувати компетентна / уповноважена особа.

3.84%

3.84%

КП 1

25

Довжина фрази для коефіцієнта подібності 2

0.60%

0.60%

КП 2

12092

Кількість слів

0.99%

0.99%

КЦ

96523

Кількість символів

Тривога

У цьому розділі ви знайдете інформацію щодо текстових спотворень. Ці спотворення в тексті можуть говорити про МОЖЛИВІ маніпуляції в тексті. Спотворення в тексті можуть мати навмисний характер, але частіше характер технічних помилок при конвертації документа та його збереженні, тому ми рекомендуємо вам підходити до аналізу цього модуля відповідально. У разі виникнення запитань, просимо звертатися до нашої служби підтримки.

Заміна букв		0
Інтервали		0
Мікропробіли		2
Білі знаки		0
Парафрази (SmartMarks)		22

Подібності за списком джерел

Нижче наведений список джерел. В цьому списку є джерела із різних баз даних. Колір тексту означає в якому джерелі він був знайдений. Ці джерела і значення Коефіцієнту Подібності не відображають прямого плагіату. Необхідно відкрити кожне джерело і проаналізувати зміст і правильність оформлення джерела.

10 найдовших фраз

Колір тексту

ПОРЯДКОВИЙ НОМЕР	НАЗВА ТА АДРЕСА ДЖЕРЕЛА URL (НАЗВА БАЗИ)	КІЛЬКІСТЬ ІДЕНТИЧНИХ СЛІВ (ФРАГМЕНТІВ)
1	https://ir.kneu.edu.ua/bitstreams/affb0d0a-4967-4ee6-bee0-68a39708519b/download	44 0.36 %
2	https://ir.kneu.edu.ua/bitstreams/affb0d0a-4967-4ee6-bee0-68a39708519b/download	28 0.23 %
3	https://ir.kneu.edu.ua/bitstreams/78adcab3-b6c5-45aa-8275-fc571c151008/download	15 0.12 %
4	https://chronicles.pro/ua/power/ukrajinska-mitnitsya-demonstrue-rozvitok-popri-vijnu	14 0.12 %

5	Д-ММБ-21-1_Чава Леся 5/14/2025 State Tax University (Кафедра митної справи та товарознавства)	14 0.12 %
6	https://duvs.in.ua/wp-content/uploads/files/Structure/science/rada/dissertations/25/4.pdf	14 0.12 %
7	https://chronicles.pro/ua/power/ukrajinska-mitnitsya-demonstrue-rozvitok-popri-vijnu	13 0.11 %
8	https://ur.knute.edu.ua/bitstreams/7dd203ee-76ee-4afe-9d35-9b12c06a6ac2/download	13 0.11 %
9	https://ur.knute.edu.ua/bitstreams/7dd203ee-76ee-4afe-9d35-9b12c06a6ac2/download	13 0.11 %
10	https://chronicles.pro/ua/power/ukrajinska-mitnitsya-demonstrue-rozvitok-popri-vijnu	13 0.11 %

з бази даних RefBooks (0.08 %)

ПОРЯДКОВИЙ НОМЕР	ЗАГОЛОВОК	КІЛЬКІСТЬ ІДЕНТИЧНИХ СЛІВ (ФРАГМЕНТІВ)
джерело: Paperity		
1	customs security, subjects of ensuring, customs sphere, customs interests, state customs affairs О. І. Попівняк;	10 (1) 0.08 %

з домашньої бази даних (0.12 %)

ПОРЯДКОВИЙ НОМЕР	ЗАГОЛОВОК	КІЛЬКІСТЬ ІДЕНТИЧНИХ СЛІВ (ФРАГМЕНТІВ)
1	GromenkoA-plagiat 5/30/2024 Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman KNEU (кафедра фінансів імені Віктора Федосова)	9 (1) 0.07 %
2	Severyn_plagiat 5/29/2024 Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman KNEU (кафедра фінансів імені Віктора Федосова)	5 (1) 0.04 %

з програми обміну базами даних (0.91 %)

ПОРЯДКОВИЙ НОМЕР	ЗАГОЛОВОК	КІЛЬКІСТЬ ІДЕНТИЧНИХ СЛІВ (ФРАГМЕНТІВ)
1	281_ПУ_Григоренко 12/25/2024 University of Customs and Finance (University of Customs and Finance)	18 (3) 0.15 %
2	Обґрунтування напрямів удосконалення заходів митної безпеки в Україні 5/12/2025 Kharkiv National University of Economics named after S.Kuznets (KNUE) (KNUE)	14 (2) 0.12 %
3	Д-ММБ-21-1_Чава Леся 5/14/2025 State Tax University (Кафедра митної справи та товарознавства)	14 (1) 0.12 %
4	Тертична.docx 3/29/2023 Publishing House "Helvetica" (Видавничий дім "Гельветика")	14 (2) 0.12 %
5	Соколенко Д.О 11/1/2024 Kharkiv National University of Internal Affairs Course papers (Kharkiv National University of Internal Affairs Course papers)	11 (1) 0.09 %

6	Чорноморденко Вадим Петрович.docx 4/29/2025 Academy of Labour, Social Relations and Tourism course papers (Academy of Labour, Social Relations and Tourism course papers)	10 (1) 0.08 %
7	Mihailuk_diplom_Zaitseva_MEV_14_05_21.pdf 5/16/2021 V. N. Karazin Kharkiv National University (KGNU) (ННІ КІМВ та ТБ - кафедра міжнародних економічних відносин та логістики)	10 (1) 0.08 %
8	Удосконалення діяльності митних органів щодо забезпечення митної безпеки держави 12/2/2024 Kharkiv National University of Economics named after S.Kuznets (KNUE) (KNUE)	7 (1) 0.06 %
9	ТЕЗИ Гуцул Ірина 1 1/9/2025 Ieonid Yuzkov Khmelnytskyi University of Management and Law (Ieonid Yuzkov Khmelnytskyi University of Management and Law)	7 (1) 0.06 %
10	Обґрунтування напрямів удосконалення заходів митної безпеки в Україні.docx 5/9/2023 Kharkiv National University of Economics named after S.Kuznets (KNUE) (KNUE)	5 (1) 0.04 %

з Інтернету (2.73 %)

ПОРЯДКОВИЙ НОМЕР	ДЖЕРЕЛО URL	КІЛЬКІСТЬ ІДЕНТИЧНИХ СЛІВ (ФРАГМЕНТІВ)
1	https://chronicles.pro/ua/power/ukrajinska-mitnitsya-demonstrue-rozvitok-popri-vijnu	89 (8) 0.74 %
2	https://ir.kneu.edu.ua/bitstreams/affb0d0a-4967-4ee6-bee0-68a39708519b/download	72 (2) 0.60 %
3	https://dduvs.in.ua/wp-content/uploads/files/Structure/science/rada/dissertations/25/4.pdf	37 (3) 0.31 %
4	https://ur.knute.edu.ua/bitstreams/7dd203ee-76ee-4afe-9d35-9b12c06a6ac2/download	26 (2) 0.22 %
5	https://ir.kneu.edu.ua/bitstreams/78adcab3-b6c5-45aa-8275-fc571c151008/download	26 (2) 0.22 %
6	http://phd.znu.edu.ua/page/PhD/Popivniak_dis.pdf	24 (3) 0.20 %
7	http://megp.info/%D0%BC%D0%B0%D1%82%D0%B5%D1%80%D1%96%D0%B0%D0%BB/12-%D0%BF%D1%80%D0%B8%D1%87%D0%B8%D0%BD%D0%B8-%D0%B2%D0%B8%D0%BD%D0%B8%D0%BA%D0%BD%D0%B5%D0%BD%D0%BD%D1%8F-%D1%96-%D0%BF%D1%80%D0%B0%D0%B2%D0%BE%D0%B2%D0%B0-%D0%BF%D1%80%D0%B8%D1%80%D0%BE%D0%B4%D0%B0-%D0%B2%D1%96%D0%B4%D0%BD%D0%BE%D1%81%D0%B8%D0%BD-%D0%B7-%D0%B2%D1%96%D0%B4%D1%88%D0%BA%D0%BE%D0%B4%D1%83%D0%B2%D0%B0%D0%BD%D0%BD%D1%8F-%D0%B3%D1%80%D0%BE%D0%BC%D0%B0%D0%B4%D1%8F%D0%BD%D0%B8%D0%BD%D1%83-%D1%88%D0%BA%D0%BE%D0%B4%D0%B8-%D0%B7%D0%B0%D0%B2%D0%B4%D0%B0%D0%BD%D0%BE%D1%97?page=5	15 (2) 0.12 %
8	http://phd.znu.edu.ua/page/PhD/Palii_dis.pdf	14 (2) 0.12 %
9	http://elar.khnu.km.ua/jspui/bitstream/123456789/7059/1/24.pdf	12 (1) 0.10 %
10	http://ndi-fp.nusta.edu.ua/files/doc/2018_monograph_counteracting_customs_offense.pdf	10 (1) 0.08 %
11	https://document.vobu.ua/doc/17041	5 (1) 0.04 %

Список прийнятих фрагментів (немає прийнятих фрагментів)